

TEMA BROJA

Kako glasi recept za depolitizaciju pravosuđa

INTERVJU
Predsjednik
Upravnog odbora
CEMI-ja
Zlatko Vujović

ANALIZA
Da li
Đukanovićevo
povlačenje
znači brži hod
Crne Gore ka EU

IZAZOVI U EU
Mlada
diplomatska
služba Unije
na meti
brojnih kritika

DJEDA MRAZ

Vjerujete li u Djeda Mraza? Crna Gora je 17. decembra 2010. dobila status kandidata za članstvo u EU.

Premijer **Milo Đukanović** je 19. decembra 2010. obznanio da se povlači sa te funkcije i da Vladu prepušta ministru finansija **Igoru Lukšiću**.

Iako se novom premijeru može prigovoriti da su novi ministri njegovi lični prijatelji (**Mladimir Kavarić, Milorad Katnić i Sanja Vlahović**), pozitivan iskorak je što je 6 ministara iz Đukanovićevog mandata ove godine ostalo bez poklona ispod jelke. Djeca rođena u vrijeme kada su **Branimir Gvozdenović, Predrag Nenezić** i posebno **Milutin Simović** po prvi put izabrani za ministre prestala su da vjeruju u Djeda Mraza.

Policija 24. decembra 2010, u sred vakuma – Đukanović u ostavci, Lukšić nije izabran za premijera, počinje seriju hapšenja u Budvi. Iza rešetaka su se našli gradonačelnik Budve **Rajko Kuljača**, te brat i poslovni partner **Svetozara Marovića, Dragan Marović i Dragan Sekulić**.

Uticak je da policija i tužilaštvo još nijesu okitili ovu jelku do vrha. A kad su počeli da kite jednu jelku teško da neće morati i drugu, i treću,.. i to mnogo ranije nego što su mislili.

Izgleda da je Djeda Mraz ove godine rano došao u Crnu Goru. Zamolili ga u Briselu. V.Z.

Novi izborni zakon je ključni zadatak (3. decembar) – Uspostavljanje izbornog zakonodavstva koje je u skladu sa evropskim standardima i Ustavom ključni je zadatak za Crnu Goru, poručio **Clive Rumbold** iz Delegacije EU u Podgorici.

Sudije protiv Brisela (7. decembar) – Predsjednica Sudskog savjeta i Vrhovnog suda **Vesna Medenica**, kao i predsjednici pojedinih sudova indirektno poručili predstavnicima Evropske komisije da primjedbe o tome kako je sudstvo tradicionalno zavisno od politike trebalo adresirati zakonodavcima, a ne sudijama i od njih tražiti da to mijenjaju. Na otvorenoj sjednici Sudskog savjeta i predsjednika sudova, što se desilo prvi put u istoriji crnogorskog pravosuđa, crnogorski djelinci pravde demantovali su i da je naglo smanjenje zaostalih predmeta devalviralo kvalitet sudskih presuda.

Vesna Medenica

Skupština usvojila plan za EU (7. decembar) – Predsjednik Skupštine **Ranko Krivokapić** saopšto da je Kolegijum usvojio Akcioni plan za unaprijeđenje zakonodavnih i kontrolnih kapaciteta Skupštine kojim je predviđeno što Skupština treba da uradi da bi se dobio datum pregovora sa EU. Akcionim planom, između ostalog, predviđeno je što skorije usvajanje novog izbornog zakona, te zakona o parlamentarnoj kontroli obavještajnih službi, izmjena skupštinskog poslovnika na osnovu kojeg bi bilo moguće formiranje pododbora...

Status kandidata i zvanično (17. decembar) – Evropski savjet zvanično je dao Crnoj Gori status kandidata za članstvo. "Odlučili smo da Crnoj Gori damo status kandidata što podvlači ubjedjenje u Savjetu da zemlje zapadnog Balkana imaju evropsku perspektivu", kazao predsjednik Savjeta **Herman van Rompuy** nakon samita čelnika EU u Briselu. Tu odluku pozdravila je vlast i opozicija, uz zajedničku ocjenu da nema puno vremena za slavlje već da se naporno mora raditi na ispunjavanju sedam uslova.

Vlada se oštri za kriminalce (17. decembar) – Vlada utvrdila Nacrt Akcionog plana za praćenje sprovođenja preporuka iz Mišljenja EK koji će biti na javnoj raspravi do 25. januara. Nacrtom je predviđeno da se izborni zakon usvoji na proljeće. U drugom kvartalu 2011. očekuje se da Vlada pripremi prijedlog za izmjenu Ustava u odnosu na jačanje nezavisnosti sudstva. Prioritet Vlade je, kako se ističe, jačanje borbe protiv organizovanog kriminala, koja se zasniva na procjeni prijetnji i proaktivnim istragama. U Nacrtu plana, Vlada je, između ostalog, predvidjela oduzimanje nezakonito stečene imovine.

Igor Lukšić novi premijer, Roćenu integracije (21. decembar) – Premijer Milo đukanović podnio je ostavku na tu funkciju, a za novog premijera predložen je dosadašnji potpredsjednik Vlade i ministra finansija **Igor Lukšić**. Mediji su objavili da će u novoj organizaciji Vlade Ministarstvo za evropske integracije biti pripojeno Ministarstvu vanjskih poslova, tako da će ubuduće **Milan Roćen** biti zadužen za EU integracije umjesto **Gordane Đurović** za koju neće biti mjesta u Lukšićevom kabinetu.

POGLED IZ REGIONA

Napredak brzinom puža

Kašnjenje u Kevroatlantskim integracijama postala je važna odlika Srbije u njenoj

Piše: Jovan Teokarević

drugoj postkomunističkoj deceniji.

Ako je za utjehu – kasnili su i drugi oko nas: osim Slovenije, koja je članske karte na objema adresama u Briselu dobila 2004., nijedna druga bivša jugoslovenska republika još nije postala članica EU. Doduše, Hrvatska će, po svemu sudeći, postati član tog kluba za dvije godine (2012.) a ona je, takođe, zajedno sa Albanijom u aprilu 2009. preskočila i NATO prečku.

Već dugo se zbog hoda ka EU brzinom puža možemo upoređivati još samo sa BiH, koja – rastrzana unutrašnjim podjelama i nedostatkom konsenzusa o budućem ustavnom liku države – jedina do sada nije podnijela zahtev sa članstvom u EU. Mi smo to učinili, doduše, poslije svih ostalih susjeda, krajem decembra 2009.

Srbija je sada, uz svu pompeznu retoriku o tome da je "nezaobilazni faktor" i "regionalni lider", primorana da gleda u leđa i Albaniji i Crnoj Gori. Iako se u Srbiji o ovim zemljama govori najčešće posprdno i sa nipođaštavanjem, one su ipak završile više domaćih zadatka, kako se često – okrutno, ali u osnovi tačno – opisuju evroatlantske integracije. Čak i u najboljem scenariju Srbija može da očekuje da za godinu dana bude na onom mjestu u evropskim integracijama gdje su u ljeto 2010. bile Albanija i Crna Gora.

Na osnovu dosadašnjeg iskustva

može se pretpostaviti da će u vrijeme kada 2012. Hrvatska bude postala 28. članica Unije, Crna Gora, Albanija, a možda i Srbija u najboljem slučaju, tek počinjati pregovore o pristupanju. A oni će, zajedno sa ratifikacijom Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, u slučaju Hrvatske trajati najmanje sedam godina. Ako okolnosti budu manje povoljne, što je na žalost prečesto bila srpska sudbina, i što se zbog grčkog veta u vezi sa nazivom zemlje desilo Makedoniji srpski pregovori će neminovno početi kasnije. O tome će sa ostalim članicama odlučivati ne samo Hrvatska, već možda i Island – najvjerovaljniji 29. član sve veće i komplikovanije evropske familije.

Čak i ako bi se pristupanje Uniji ubrzalo, suprotno dosadašnjem tempu, ne treba očekivati nagle i velike skokove kojima bi značajno moglo da se nadoknadi prethodno ozbiljno zaostajanje Srbije.

Kraj iduće decenije danas izgleda cilj za članstvo Srbije u EU, pod uslovom da njenu treću postkomunističku deceniju obilježe brze

O tome govor i jedno nedavno upozoravajuće i veoma tmurno predviđanje da je "dobra vijest da će Srbija postati članica EU u narednih 15 godina". Tako je, naime, početkom septembra 2010. Šanse Srbije u EU integraciji procijenio jedan poznati britanski profesor. Iako je on htio i da nas ohrabri – tvrdeći da će Srbija istovremeno biti posljednja zemlja koja će se priključiti prije nego što EU "zatvori vrata" – izgleda da će domaći evroskeptici možda morati da se preimenuju u evrooptimiste. Oni su, naime, javnost do nedavno zabrinjavali tvrdnjama da će Srbija pristupiti Uniji tek krajem tekuće decenije, a ta ranije loša vijest izgleda da će sada postati dobra.

Ukoliko se ispune takve nove prog-

noze, šampanjac ćemo otvarati možda tek polovinom naredne decenije. To je, opet, cijelu deceniju kasnije u odnosu na ideju o "cijelom zapadnom Balkanu u EU već 2014", koju su, poslije Međunarodne komisije za Balkan, u poslednje vrijeme naročito zagovarale vlade Grčke i Italije, iako su uvek objašnjavale da je riječ prije o podsticaju, nego o realno ostvarivom vremenskom cilju.

Ako u priču uvedemo srednjeevropske države kao sa nama nujnoprerevidije, lako ćemo zaključiti da bi njihovim tempom trebalo u EU da se nađemo već za četiri–pet godina, dakle deceniju i po posle "petooktobarske revolucije" kao pravog početka tranzicije i evropskih integracija u Srbiji. Kako se više ni dežurni optimisti, a ni vladini zvanični izvori ne usudjuju da 2015. godinu označe kao datum mogućeg ulaska u EU, možda je adekvatnije i sigurno realističnije mjeriti se ne sa

kao ambiciozni, ali ipak dostižni uslovom da njenu treću postkomunističku deceniju obilježe brze evropske integracije

Slovenijom, Češkom ili Estonijom, već sa manje uspješnim i nama sličnjim "đacima". Riječ je o Bugarskoj i Rumuniji, na osnovu čijeg iskustva bi na najbolji ("srednjeevropski") scenario za pristupanje Srbije trebalo dodati još bar tri godine na onih petnaest, jer su one postale članice 2007., a ne 2004. (to bi bio "istočnobalkanski scenario").

Iz te perspektive kraj iduće decenije, izgleda kao ambiciozni, ali ipak dostižni cilj za Srbiju, pod uslovom da njenu treću postkomunističku deceniju obilježe brze evropske integracije, a ne spore kao u drugoj.

Autor je profesor na Fakultetu političkih nauka i direktor Beogradskog centra za evropske integracije

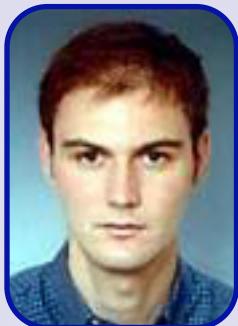
(Izvodi iz teksta za Euroactiv Srbija)

DEPOLITIZOVANO PRAVOSUĐE – JEDAN OD USLOVA BRISELA DA CRNA GORA DOBIJE DATUM PREGOVORA

Red politike, dva reda sudija

Broj sudija i tužilaca u Sudskom, odnosno Tužilačkom savjetu mora biti

Piše: Svetozar Trebješanin

znatno veći od broja predstavnika drugih branši, što sada nije slučaj, dok vlast i opozicija moraju tražiti kompromis kako bi dvotrećinskom većinom izglasali predsjednika Vrhovnog suda i članove savjeta.

To je, prema mišljenju pravnika iz civilnog sektora, put kojem bi crnogorski zakonodavci trebali ići u cilju "jačanja vladavine prava, posebno kroz depolitizovanje i na zaslugama zasnovano postavljanje članova tužilačkih i sudskih savjeta, i državnih tužilaca", što je Brisel postavio kao jedan od sedam uslova koje Crna Gora mora ispuniti da bi dobila datum pregovora sa EU.

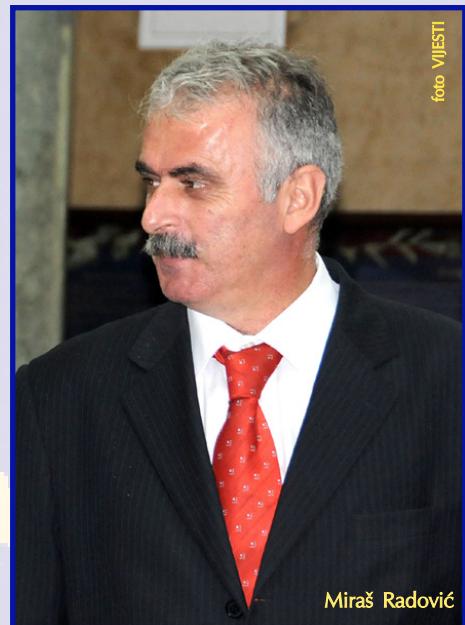
"Jačanje vladavine prava, posebno kroz depolitizovanje i na zasluga-ma zasnovano postavljanje članova tužilačkih i sudskih savjeta, i državnih tužilaca, kao i kroz jačanje nezavisnosti, autonomije, efikasnosti i odgovornosti sudija i tužilaca", navodi se u Mišljenju Evropske komisije od 9. novembra ove godine.

Jasno je da će Crna Gora morati da mijenja Ustav u dijelu posvećenom organizaciji vlasti. Odlazeći ministar pravde **Miraš Radović** najavio je da će taj resor, u saradnji sa Sudskim i Tužilačkim sav-

jetom, obrazovati radni tim koji će do kraja prvog kvartala naredne godine pripremiti prijedlog izmjena Ustava u cilju jačanja nezavisnosti pravosuđa. Nacrtom vladinog Akcionog plana za ispunjavanje uslova koje je Brisel postavio predviđeno je da Skupština izmijeni Ustav do kraja juna.

U praksi postoji niz ustavnih i zakonskih modela kako bi trebalo birati predsjednike Vrhovnih sudova i vrhovne državne tužioce, članove sudskih i tužilačkih savjeta (tamo gdje ekvivalentna tijela postoje), te sudije i tužioce.

Zapravo, ne postoji magično rješenje koje bi obezbijedilo nezavisnost pravosuđa, s obzirom da to u principu zavisi od stepena demokratičnosti, političke kulture, pa čak

Miraš Radović

i stepena ekonomskog razvoja neke države.

Tako je Bugarska tokom svog

Predsjednik Vrhovnog suda koji bi bio izabran sa dvije trećine glasova u Skupštini, a ne voljom partije koja ima većinu, bio bi neko ko zaista ima podršku građana, i dobro bi pazio na nezavisnost u svom radu, kazala je Azra Jasavić

ŠTO SA POJEDINAČnim PRITISCIMA NA SUDIJE

Bez obzira na ustavno rješenje, skoro je nezamislivo da će sudije u Crnoj Gori biti lišene političkih pritiska jer je sudbina države u rukama nekoliko moćnika, od kojih je dio njih iz sfere politike.

"Što se tiče mogućnosti konkretnog pritiska pojedinaca na sudiju, kvalitet u odlučivanju zavisi od sudijine hrabrosti i ličnog integriteta. Da bi sudije bile bolje zaštićene, mislim da bi moralo biti jače organizovano udruživanje predstavnika struke koje bi jasno artikulisalo sve probleme sa kojima se pojedine sudije susreću. Sadašnje Udruženje sudija, kao najvažnija grupa profesionalaca poslije Sudskog savjeta, nije dovoljno aktivno. Pritisak pojedinaca na sudije postoji, pa iz tog razloga nikada nijesam zastupala stanovište da bi izbor sudija morao potpuno da bude odvojen od Vlade i Skupštine", kazala je Jasavić.

integracionog puta nekoliko puta morala da mijenja Ustav upravo da bi zadovoljila Brisel koji je tražio nezavisnost pravosuđa. Tražeći rješenje, u toj državi, otišli su iz jedne u drugu krajnost – od rješenja da praktično političari biraju sudije do toga da sudska vlast ima apsolutnu kontrolu nad svojim resorom. Ovo se rješenje pokazalo pogubnim jer su sudije, ne strahujući od kazne druge dvije grane vlasti, ogrebole u korupciji.

Posljednji primjer da je neka država morala da mijenja Ustav, pošto prema mjerilima Komisije nije bila osigurana nezavisnost pravosuđa, je Hrvatska. Taj model koji je dobio zeleno svjetlo Brisela, bi u dobrom dijelu, kako tvrde u nevladinim organizacijama Forum 2010 i Udruženju pravnika, mogao biti preslikan u Crnu Goru.

Jedno je sigurno – Evropska komisija neće izdiktirati model koji će crnogorski ustavotvorci ili zakonodavaci prepisati u nove propise. To je nešto što će domaći političari i stručnjaci morati sami da urade, sa ili bez pomoći stranih kolega.

Prilikom donošenja Ustava

Azra Jasavić

Sudskog savjeta je predsjednik Vrhovnog suda, dok u njegov saziv ulaze ministar pravde, 4 sudije koje bira i razrješava Konferencija sudija, 2 poslanika koje bira i razrješava Skupština i dva "ugledna pravnika" koja bira i razrješava predsjednik Crne Gore.

Na ovo rješenje dvije primjedbe su ključne – pre malo je predstavnika sudijske profesije u odnosu na ostale struke i funkcije, a pojma "ugledan pravnik" daje prostor za

Prema nedavnim promjenama Ustava, predsjednika Vrhovnog suda u Hrvatskoj bira i razrješava Sabor, na prijedlog predsjednika države, uz predhodno mišljenje Opšte sjednice Vrhovnog suda i nadležnog odbora Sabora. Državno sudbeno vijeće, kako je naziv za tamošnji Sudski savjet, ima 11 članova – 7 sudija, 2 univerzitska profesora pravnih nauka i 2 poslanika od kojih je 1 obavezno iz opozicije. Predsjednici sudova ne mogu biti birani za članove Državnog sudbenog vijeća

2007. godine prevagnulo je mišljenje da izbor sudija i tužilaca, zbog sistema ravnoteže i kontrole, ne bi trebalo da ostane u okviru struke, već se insistiralo da u tome na neki način učestvuju predstavnici zakonodavne i izvršne vlasti.

Tako Ustav Crne Gore propisuje da sudije i tužioce biraju Sudski i Tužilački savjet. Sudski savjet ima predsjednika i 9 članova. Predsjednik

preširoko tumačenje i moguće zloupotrebe.

U Forumu 2010 predlažu rješenje po kojem bi stav branše prevladao političare i potencijalno politici bliske pojedince.

Ta NVO predlaže da Sudski savjet, od 11 članova, bira Skupština kvalifikovanom većine iz reda sudija, advokata, univerzitskih profesora... Prema tom prijedlogu, čak 7

članova bili bi sudije – 2 iz Vrhovnog, a po 1 iz Apelacionog, Upravnog, viših, osnovnih i privrednih sudova. Ostale članove Skupština bi birala na prijedlog predsjednika države. Predsjednika savjeta tajnim glasanjem birali bi članovi tog tijela.

Još jedna, sa aspekta politizacije sudstva, problematična stvar u važećem Ustavu je i odredba prema kojoj predsjednika Vrhovnog suda, bira i razrješava Skupština, na prijedlog predsjednika države, Skupštine i Vlade.

Optužbe o politizaciji dobijaju na težini, ako ne postoji kohabitacija vlasti, odnosno ako su sva tri predsjednika iz partija na vlasti, što je crnogorska stvarnost.

Prijedlog Forumu 2010, iza kojeg je stalo i crnogorsko Udruženje pravnika Crne Gore, je da predsjednika Vrhovnog suda i dalje bira i razrješava Skupština, apsolutnom ili dvotrećinskom vecinom, na prijedlog predsjednika države, uz predhodno mišljenje Opšte sjednice Vrhovnog suda i nadležnog parlamentarnog odbora. Ovaj model smatra premijera i šefa Skupštine kao nepotrebne u izboru, a njegova prednost u odnosu na važeće rješenje je očigledna – mišljenje Opšte sjednice Vrhovnog suda uvažava stav struke o moralnosti i kompetentnosti određene osobe i, što je možda i važnije, kvalifikovana većina u Skupštini onemogućava prosto preglasavanje i primorava partije na kompromis.

Ovakvi prijedlozi crnogorskih pravnika ne čude imajući u vidu da su slična rješenja ugrađena u Ustav Hrvatske, 16. juna 2010. godine, a Brisel ih je aminovao.

Tako u Hrvatskoj predsjednika Vrhovnog suda bira i razrješava Sabor, na prijedlog predsjednika države, uz predhodno mišljenje Opšte sjednice Vrhovnog Suda i nadležnog odbora Sabora.

Državno sudbeno vijeće,

odnosno Sudski savjet, ima 11 članova, čine ga 7 sudija, 2 univerzitetska profesora pravnih nauka, i 2 poslanika od kojih je 1 obavezno iz opozicije. Predsjednici sudova ne mogu biti birani za članove Državnog sudbenog vijeća.

Prema mišljenju advokatice **Azre Jasavić** iz Forum-a 2010 Brisel bi štrikirao jedan od sedam uslova, ako bi bio usvojen model koji zagonjava ova organizacija.

"Predsjednik Vrhovnog suda koji bi bio izabran sa dvije trećine glasova u Skupštini, a ne voljom partije koja ima većinu, bio bi neko ko zaista ima podršku građana, i dobro bi pazio na nezavisnost u svom radu", kazala je Jasavić.

Ona dalje ukazuje da bi Sudski savjet činili većinom ljudi iz sudova.

"Sudije koje bi bile izabrane većinom koju čine njihove kolege, pa onda dobili dvotrećinsku podršku u Skupštini, itekako bi vodili računa o nezavisnosti u svom radu", navela je Jasavić za *Evropski puls*.

Ministar Radović kaže da je jačanje nezavisnosti pravosuđa jedan od ciljeva Akcionog plana za ispunjenje preporuka Evropske komisije Crnoj Gori.

"U Akcionom planu poseban naglasak stavićemo na veću transparentnost procedura u izboru,

BIĆE JOŠ PROMJENA USTAVA

foto VJESTI

Branislav Radulović

Branislav Radulović iz Udruženja pravnika ističe da je izmjenama hrvatskog ustava posebno ojačana nezavisnost pravosuđa i osiguran nezavisni izbor sudija, ali navodi što je naš susjed morao još da mijenja u svom najvećem državno-pravnom aktu kako se približio Uniji.

"Izmjene Ustava omogućile su punu nezavisnost Hrvatske narodne banke i Državnog ureda za reviziju. Takođe, onemogućena je zastara za krivična djela ratnog profiterstva i privatizacionog kriminala", naglasio je Radulović za *Evropski puls*.

napredovanju i odgovornosti nosilaca pravosudne funkcije, kao i na potrebu da se nosioci pravosudne funkcije biraju isključivo na osnovu profesionalnih zasluga. Kako se nezavisno pravosuđe smatra krajnjim i najvažnijim garantom demokratskog funkcionisanja institucija na nacionalnom, evropskom i međunarodnom nivou, tako je i za Vladu Crne Gore nezavisno i pouzdano pravosuđe od strateške važnosti u daljem procesu evropskih i evroatlanskih integracija", rekao je Radović za *Evropski puls*.

Osim načina izbora i razrješenja, materijalno stanje sudija i

tužilaca i finansijska nezavisnost sudstva i tužilaštva pominju se kao najvažniji uslovi kvalitetnog rada u tim institucijama.

Plate nosilaca pravosudne funkcije su povećane, ali su, prema nekim tumačenjima, i dalje ispod nivoa težine i odgovornosti tih poslova.

Sredstva za rad sudova i tužilaštva se obezbjeđuju u posebnim razdjelima Budžeta koji Vladi predlažu Sudski i Tužilački savjet i predsjednici ovih savjeta imaju pravo učešća na sjednici Skupštine kada se raspravlja o Budžetu.

Raspolaganje novcem unutar pravosudnog sistema još prilično zavisi od izvršne vlasti.

Svi nalozi za isplatu koje potpisuju predsjednici sudova upućuju se prema Vladi koja vrši plaćanja po tim nalozima.

U Forumu 2010 smatraju da bi pravo raspolaganja novcem trebalo prebaciti na Sudski savjet koji bi sredstva proslijedio sudovima.

"Potrebna je samo politička volja i malo tehničke organizacije. Neće se sad ocjenjivati koliko je Vlada uradila u narednom periodu, već koliko su spremni da pokažu političke volje i što će konkretno u nekim oblastima uraditi", smatra Radulović.

DA LI POVLAČENJE MILA ĐUKANOVIĆA SA MJESTA PREMIJERA MOŽE UBRZATI
PUT CRNE GORE KA EU

Kraj lovostaja na krupne ribe

Nije odluka Evropskog savjeta da Crnoj Gori dodijeli status kandidata za članstvo u EU važna samo zbog

Piše: Neđeljko Rudović

održavanja tempa na maratonu do potencijalnog ulaska u društvo uređenih evropskih država, nego možda i više što bi mogla biti uvertira za promjenu pristupa crnogorskih vlasti svom poslu.

Odmah nakon zaključka šefova i država zemalja Evropske unije dugogodišnji crnogorski premijer Milo Đukanović podnio je ostavku, otvorio tako prostor novoj Vladi sa novim licima na čelu sa novim premijerom Igorom Lukšićem da pokažu što znaju i nagovjestio da bi Crna Gora konačno mogla početi ozbiljno pristupati ispunjavanju kriterijuma Brisela. Prije svega, u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije. Kako sada stvari stoje, da nisu Vašington i EU poslali više nego jasne poruke Podgorici da više neće pristajati na simuliranje reformi i praznu priču o vladavini prava, Crna Gora ne bi dobila novu Vladu i novog premijera, koji ima motiva da se dokaže.

S obzirom na to da je Đukanović, u zadnjih 20 godina neprikosnoveni crnogorski lider, otisao u momentu kada EU od Crne Gore traži vidljive i mjerljive rezultate u borbi protiv kriminala i korupcije, a da to isto traže i SAD, onda se može naslutiti da Đukanović zapravo ne želi da bude premijer dok se hapse ljudi s kojima se vrlo moguće poznaće. Nije tajna da je Đukanović ostvario poznanstva s ljudima koji se ili nazivaju kontroverznim ili pripadnicima podzemlju i da s nekim od njih ima i prijateljske relacije.

Bar neki od njih će kad tad morati

da se nadu na udaru policije, a isto tako neki nosioci javnih funkcija će, takođe, vrlo vjerovatno biti predmet istraža. Oni su na funkcije postavljeni zahvaljujući Đukanoviću, s njima, takođe, ima i prijateljske veze i vjerovatno je svjestan da ne bi mogao izbjegći da ih zaštitи jer za njega važi da mu je veći zakon prijateljstvo sa nekim od sproveđenja zakona.

S druge strane, on je svjestan da više ne može izbjegavati zahtjeve Vašingtona i Brisela. Tako bi se moglo reći da je riječ o njemu svojstvenom krajnje pragmatičnom potezu – ako ostane premijer ne bi bio u stanju da do kraja ispuni zahtjeve Zapada jer bi se, pored ostalog, mogao suočiti i sa neposlušnima koji bi u strahu za svoju sudbinu mogli možda i njega kompromitovati. Naravno, to ostaje kao opasnost po njega, ali zato postiže dugoročniji cilj – nova Vlada ima mnogo veće šanse da ispuni sedam kriterijuma

Đukanović i Lukšić

dodata dobila prije pet godina i još čeka na pregovore. Ta, pregovaračka faza, kako pokazuje iskustvo iz regionala, traje oko šest godina a, prema najavama briselskih diplomatika, Crna Gora bi mogla

Đukanovićeva odluka da se povuče je njemu svojstven pragmatičan potez – ako ostane premijer ne bi bio u stanju da do kraja ispuni zahtjeve Brisela i Vašingtona jer bi se, pored ostalog, mogao suočiti i sa neposlušnima koji bi u strahu za svoju sudbinu mogli možda i njega kompromitovati. Naravno, to ostaje kao opasnost po njega, ali zato postiže dugoročniji cilj – nova Vlada ima mnogo veće šanse da ispuni sedam kriterijuma EK za početak pristupnih pregovora sa EU, a samim tim i DPS ne rizikuje gubitak vlasti. A, dok je DPS na vlasti, Đukanović može biti spokojan

Brisela za početak pristupnih pregovora sa EU, a samim tim i DPS ne rizikuje gubitak vlasti. A dok je DPS na vlasti, Đukanović može biti spokojan da se neko iz policije i tužilaštva neće zainteresovati i za neke njegove poteze. Uz to, na taj način i njegov privatni biznis moći će da računa na dalju podršku Vlade.

Ipak, glavni posao Lukšiceve Vlade će biti da Crna Gora ne ostane godina u čekaonici za pregovore o članstvu u EU. Iako ima status kandidata, sam početak pristupnih pregovora znači dalji suštinski napredak Crne Gore ka EU. Ne postoji rok za početak pregovora za što je dokaz Makedonija koja je status kan-

da počne pregovore na jesen 2012. A do tada će kao sveto pismo morati da čita sedam uslova EU – usaglašavanje izbornog zakona sa Ustavom, jačanje administrativnih kapaciteta i nezavisnost sudstva, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, povećanje slobode medija i saradnje sa civilnim sektorom, spriječavanje diskriminacije, kao i pronalaženje održivog rješenja za zatvaranje kampa na Koniku.

Možda će zatvaranje izbjegličkog kampa imati određenu simboliku. Možda će to označiti prelazak iz zone haosa i neizvjesnosti u mirnu luku u kojoj, za početak, svi makar imaju jednake šanse.

PREDSEDNIK UO CEMI I ČLAN NACIONALNE KOMISIJE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE I ORGANIZOVANOG KRIMINALA ZLATKO VUJOVIĆ

Crna Gora mora da formira nezavisnu agenciju za borbu protiv korupcije

Predsjednik Upravnog odbora Centra za monitoring (CEMI) Zlatko Vujović ocijenio je da Crna Gora mora da formira nezavisnu agenciju za borbu protiv korupcije koja neće biti u sistemu izvršne vlasti.

Vujović, koji je i član Nacionalne komisije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (NK), ocijenio je da bi to tijelo trebalo ukinuti jer je neefektivno i da upravo svojom "neučinkovitošću" pokazuje da je postojeći sistem antikorupcijskih institucija u Crnoj Gori neodrživ.

"NK je dobar okvir za razmjenu mišljenja između predstavnika državnih institucija i nevladinih organizacija, ali sa druge strane ona gotovo u potpunosti ne uspijeva da odgovori svom osnovnom zadatku – koordinaciji i nadzoru nad sprovođenjem mjera borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala."

Nažalost, postojanje sistema, sa

foto VIESTI

trenutku poklapaju subjekti izvještavanja sa onima koji sprovode nadzor, tako da oni ne mogu objektivno da sagledavaju ostvarene učinke. CEMI je

Nacionalna komisija za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala predstavlja jedno krajnje neefektivno tijelo, koje, svojom neučinkovitošću, najbolje na svojem primjeru, pokazuje da je postojeći sistem antikorupcijskih institucija u Crnoj Gori neodrživ

velikim brojem institucija, slabih nadležnosti, još slabijih resursa, sa manjkom rukovodioca i kadrova odlučnih da pokažu snagu svog integriteta i snagu samih zakona, šalje poruku da Crna Gora nije u potpunosti spremna da se uhvati u koštač sa korupcijom.

U reformi sistema antikorupcijskih institucija kasnimo uveliko u odnosu na zemlje regiona. Crna Gora mora da formira nezavisnu agenciju za borbu protiv korupcije, sa značajnim ovlašćenjima, koja neće biti u sistemu izvršne vlasti, a čije će rukovodioce birati nezavisni upravni odbor. Sadašnji sistem nadzora nad sprovođenjem mjera iz Strategije i Akcionog plana je loše postavljen, jer se u jednom

detaljno razradio i predložio reformi-sani sistem antikorupcijskih institucija, u kojem bi ključnu ulogu igrala Agencija

Saradnja državnih institucija sa nevladnim organizacijama prevashodno zavisi od toga ko se personalno nalazi na čelu određene državne institucije, a nikako od jasne vladine politike

za borbu protiv korupcije, a postojeća Nacionalna komisija predstala da postoji, dok bi dio njenih nadležnosti preuzeo Upravni odbor buduće agencije", kazao je Vujović za Evropski puls.

- **U jednom od uslova Evropske komisije da Crne Gora dobije datum pregovora sa EU se navodi da vlasti treba da ojačaju saradnju sa civilnim sektorom. Kako ocjenujete sadašnju**

saradnju državnih institucija i civilnog sektora?

Saradnja državnih institucija sa nevladnim organizacijama prevashodno zavisi od toga ko se personalno nalazi na čelu državne institucije, a nikako od jasne vladine politike.

Nažalost, iako je bilo za očekivati da se saradnja unaprijedi, to se, ipak, ne dešava i pored sporadičnog učešća nevladinih organizacija u procesu izrade nekih zakonskih tekstova.

Uočena je tendencija da neke

državne institucije žele da instaliraju pojedine "fantomske nevladine organizacije" kao legitimne i da simuliraju saradnju sa nevladnim organizacijama. Poseban vid ovakvog odnosa predstavlja proces raspodjele sredstava nevladnim organizacijama od sredstava za igre na sreću. Proces raspodjele je netransparentan, veoma često nelegalan, a i pored svih reakcija NVO sektora, pred-

sjednik ove komisije **Drobnjak** i dalje uživa jasnu vladinu podršku, iako je zahtjev najvećeg broja uglednih NVO da on mora biti smijenjen, jer Komisija kojom predsjedava uporno donosi odluke suprotne propisima. Umjesto kvalitetnih projekata, ova Komisija finansira privatne ili projekte fantomske organizacija, pa pobuduje sumnju da je riječ o partijskim projektima ili privatnim projektima ljudi iz ili bliskih

Tendencija je da neke državne institucije žele da instaliraju pojedine "fantomske nevladine organizacije" kao legitimne i da simuliraju saradnju sa nevladinim organizacijama

članovima Komisije.

Finansiranje fantomskih, umjesto podrške legitimnim organizacijama civilnog društva jasno određuje odnos Vlade prema pitanju saradnje sa NVO sektorom. Vlada odbija da kofinansira projekte podržane NVO sektoru od strane IPA i drugih EU fondova (10–15%), iako to čini kada je riječ o javnim ustanovama ili lokalnim samoupravama. Na ovaj način se, u situaciji kada su se donatori, osim EU, povukli, iscrpljuje NVO sektor.

Država pokazuje jasnu volju da neće da finansira projekte iz oblasti vladavine prava, dobre uprave, borbe protiv korupcije, već isključivo pružanje usluga ili edukativno-promotivne kampanje. To je dosta obeshrabrujuća poruka koju nam šalju vladini zvaničnici, ali ne samo NVO sektoru, već i partnerima u EU – nije poželjno da se NVO bave ovim pitanjima!

- **Na koje načine se može ojačati saradnja civilnog sektora i državnih institucija?**

Novoformirani Savjet za saradnju Vlade i NVO sektora mogao bi biti podsticaj da se stvari promijene, ali treba biti oprezan sa očekivanjima, jer nas iskustvo uči da NVO sektor nije poželjan u procesu donošenja odluka.

- **Da li vjerujete da će vlast i opozicija u sljedećih nekoliko mjeseci postići dogovor o novom izbornom zakonu, što je jedan od ključnih uslova EK da bi Crna Gora dobila datum pregovora?**

Biće veoma teško postići kompromis, ali ovoga puta sam veći optimista nego što sam bio u prethodnom peri-

odu. Vjerujem da je teže nositi teret odgovornosti za eventualno odlaganje početka pregovora zbog neispunjavanja ovog zahtjeva nego li se potruditi oko postizanja sporazuma. Prilično je velik ulog da bi se i ovoga puta svi grubo poigrali.

Iako vjerujem da je neka vrsta kompromisa moguća, nijesam siguran da će biti riječ o kvalitetnom dokumentu. Bojam se da će neki elementi iz

Izvještaja Venecijanske komisije biti ispoštovani, dok će tumačenje nekih od njih voditi usvajaju zakonskog teksta koji je daleko od onog kakav Crnoj Gori treba. Postojeća dva prijedloga imaju više nedostataka i prevashodno predstavljaju pokušaje zaštite uskih par-

CEMI predlaže da se umjesto postojećeg sistema partijskih lista uvede mješoviti sistem proporcionalnog člana, u kojem birači mogu jednim glasom da glasaju za partiju, a drugim glasom za kandidata

tijskih interesa.

- **Koje su to, prema Vašem mišljenju osnovne preporuke OEBS-a koje bi se morale naći u novom izbornom zakonu i koja rješenja predlažete?**

U CEMI-ju smatramo da je postojeće probleme potrebno riješiti sveobuhvatnim promjenama i usvajanjem novog zakona o izboru poslanika, dok bi se izbor odbornika tretirao posebnim zakonom.

CEMI predlaže da se umjesto postojećeg sistema partijskih lista uvede mješoviti sistem proporcionalnog člana, u kojem birači mogu jednim glasom da glasaju za partiju, a drugim glasom za kandidata. Ovim sistemom bi se kombinovala većinska sa proporcionalnom metodom, uz zadržavanje korektivnog djelovanja proporcionalne, po ugledu na njemački model, a sa ciljem zadržavanja visokog stepena proporcionalnosti koji proizvodi postojeći sistem koji je u upotrebi u Crnoj Gori.

Teritorija države Crne Gore bi se smatrala jedinstvenom izbornom jedinicom. Jedinstvena izborna jedinica se dijeli na jednomandatne izborne jedinice shodno sljedećim principima:

granice opština će se poštovati, svaka jednomandatna izborna jedinica mora biti skladna cjelina, u svakoj opštini biće se najmanje po jedan kandidat sa liste kandidata, u zavisnosti od broja glasača u opštini, zatim određivaće se broj jednomandatnih izbornih jedinica u njoj a samim tim i broj mandata koji će se u istoj opštini birati, svaka jednomandatna izborna jedinica obuhvataće približno isti broj birača.

Prosječan broj birača jedne izborne jedinice će biti određen od strane Državne izborne komisije na način što će se ukupan broj birača podijeliti sa brojem mandata koji će biti raspodijeljeni.

Ukupan broj poslanika bi bio 81. Taj broj bi se korigovao na bazi sistema dodatog člana, u situaciji da je partija osvojila više direktnih mandata u jednomandatnim izbornim jedinicama nego što joj pripada na bazi procenta

ukupno osvojenih glasova. Odnos mandata koji se raspodjeljuju većinskom u odnosu na proporcionalnu metodu bi bio 55:45. Prema ovom modelu, 45 poslaničkih mandata raspodjeljuje se na osnovu rezultata u jednomandatnim izbornim jedinicama jednokružnim sistemom relativne većine, ili jednostavno kandidat koji dobije najviše glasova u jednomandatnoj izbornoj jedinici će se smatrati izabranim. Preostalih 36 poslaničkih mandata se raspodjeljuje na osnovu rezultata koje su izborne liste ostvarile na jedinstvenoj izbornoj jedinici, odnosno služi radi korigovanja disproporcionalnosti koja proističe iz korišćenja većinske metode.

Uvođenje posebne jedinice bi postojalo samo za zajednice, koje imaju više od 0,5 a manje od 3% učešća u ukupnoj populaciji. U toj izbornoj jedinici bi se raspodjeljivao direktni mandat putem sistema relativne većine. Ostale zajednice bi bile predstavljene kroz multinacionalne jednomandatne jedinice i jednu nacionalnu multina- cionalnu jedinicu.

V. ŽUGIĆ

PUT KA UJEDINJENJU I IZAZOVI ZA BUDUĆNOST

Od gvozdene zavjese do ekonomske krize

Prvi svjetski rat, a posebno Drugi svjetski rat okončali su dominaciju Europe u svijetu. Njeni gradovi i industri-

Priredio: Miloš Vukanović

ja su ležali u ruševinama dok su vojnici Sjedinjenih američkih država i Sovjetskog saveza zauzimali svoje pozicije. Viševjekovna dominacija Evrope nestala je u međusobnom ratu oko iste te dominacije. Ipak, treba imati u vidu da je razvoj SAD i SSSR već izmeđi dva rata ukazivao da, u odnosu na njih, male evropske države nemaju puno izgleda za dominaciju na svjetskoj mapi.

Svjetska istorija je ušla u period globalnih sila. Evropske države sa svojim bivšim kolonijalnim carstvima su se brzo transformisale od jakih igrača u pionere. Evropa će postati samo jedno od bojnih polja Hladnog rata gdje će dvije sile ispitivati izdržljivost živaca svjetske populacije.

Mapa Evrope je iscrtana na konferenciji u Jalti 1945. Tako podijeljena Evropa je postala jedna od glavnih zona nadmetanja u Hladnom ratu. SAD i zapadna Evropa (Velika Britanija, Francuska, Italija, Holandija, zapadna Njemačka, itd.) osnovali su NATO savez kao zaštitu od moguće sovjetske invazije. Kasnije, SSSR i istočna Evropa (Bugarska, Čehoslovačka, istočna Njemačka, Mađarska, Poljska i Rumunija) uspostavili su Varšavski pakt kao zaštitu od zapada. NATO savez će vremenom uključiti i Španiju (poslije Frankove smrti), Portugaliju, Grčku i još neke zemlje i u njima će se razvijati zapadna demokratija sa kapitalističkim sistemom privredovanja. No, i pored sovjetske prijetnje u većini zemalja zapada, komunistički pokret je imao mnogo pristalica i samo krajnjim naporima su neke zemlje uspjele da spri-

ječe dolazak komunista na vlast. U zemljama Varšavskog pakta na vlasti će biti komunizam sa adekvatnim sistemom privredovanja. Međutim, procenat pristalica komunizma u istočnoj Evropi je bio prilično nizak prije 1945. i njegovo uspostavljanje u tolikom broju država više je zasluga Staljina i ruskog oružja, nego volje naroda. Sve je to ukazivalo na neprirodnu i nametnutu podijeljenosti evropskog kontinenta.

Dok je Gvozdena zavjesa čvrsto stojala, zapadna Evropa je polako otpočela proces političkih i ekonomskih integracija, s ciljem ujedinjenja Evrope i prevencije novog rata. Ovaj proces je rezultirao stvaranju organizacija, kao što je Evropska unija i Savjet Evrope.

Istovremeno, istok kontinenta je prolazio kroz ekonomske krize, kršenje ljudskih prava i kravo gušenje pobuna protiv opšte kontrole Moskve, što je dovele do slabljenja komunizma. Pokret

Solidarnost, tokom 1980-ih, je oslabio komunističku vladu u Poljskoj, a **Mihail Gorbačov** sa Perestroikom smanjio uticaj SSSR-a na istočnu Evropu. Tokom 90-ih vlade podržavane od strane SSSR su počele da padaju. Pada i Berlinski zid (gvozdena zavjesa u malom) i ujedinjuje se Njemačka, razilazi Češka i Slovačka, raspada SSSR, Ruska federacija je nasleduje. Najnasilniji raspad se dogodio u Jugoslaviji. Slovenija, Hrvatska, Makedonija, Bosna i Hercegovina su uz sukobe i građanski rat proglašile nezavisnost. U maju 2006. Crna Gora je proglašila nezavisnost i tako je raspad Jugoslavije okončan, uz neriješen status Kosova, južne pokrajine Srbije. U post hladnoratovskom periodu, NATO i Evropska unija su polako primale većinu bivših članica Varšavskog pakta.

Po završetku Hladnog rata, Evropska ekonomska zajednica je pokrenula proces za bližu integraciju, saradnju u

Želja EU za stvaranjem zajedničke spoljne politike je prilično potkopana njenom nemogućnošću da djeluje tokom rata u Jugoslaviji i razdorom u njenim redovima u vezi sa podrškom SAD tokom rata u Iraku

spoljnim i unutrašnjim poslovima, kao i povećanje svog članstva sa neutralnim i bivšim komunističkim državama.

Godine 1993., Ugovorom u Maastrichtu oformljena je Evropska unija, kao nasljednik Evropske ekonomske zajednice. Neutralne države – Austrija, Finska i Švedska – pristupile su tržištu EU kroz evropsku ekonomsku oblast. Ove zemlje su, takođe, pristupile šengenskom sporazumu, koji ukida graničnu kontrolu između država članica. Još jedna od velikih inovacija Ugovora u Maastrichtu je stvaranje zajedničke valute za većinu članica EU. Euro je stvoren 1999. i zamjenio je u većini zemalja tadašnje

EU sve prethodne valute do 2002.

Međutim, želja EU za stvaranjem zajedničke spoljne politike je prilično potkopana njenom nemogućnošću da djeluje tokom rata u Jugoslaviji i razdorom u njenim redovima u vezi sa podrškom SAD tokom rata u Iraku. Evropske članice NATO-a često su na meti kritika SAD zbog nedovoljnog trošenja na vojsci i neadekvatnog slanja trupa za podršku u Avganistanu.

Evropa je, u međuvremenu, odlučila da iskoristi beneficije mira hladnoračunskog perioda i podrži razvoj međunarodnog prava, npr. kroz Međunarodni krivični sud. Tokom 2004. EU je objavi-

la proširenje uključujući 10 novih država, od kojih osam bivših komunističkih država (tri su bile i dio SSSR-a), Maltu i Kipar. One će biti pružene prijemom još dvije bivše komunističke države 2007. I NATO se trudio da prihvati ove države, uprkos protestima iz Rusije.

Primanjem novih članica 2004. kao i davanjem statusa kandidata Turskoj, dio javnosti u EU se okrenuo protiv daljeg proširenja. Ovo se iskazalo u odbijanju Evropskog ustava tokom referendumu u Francuskoj i Holandiji. Zamjena za Ustav, tj. Lisabonski sporazum, je opet bio odbijen, sad od irskih birača, prije nego što su promijenili svoju odluku 2009. Ovo je dovelo do porasta euroskepticizma u pojedinim državama, mada je Lisabonski sporazum povećao kapacitete Evropske unije za ujednačenu akciju u spoljnoj politici.

Opozicija ulaska Turske u EU paralelno se razvila sa nelagodnošću u nošenju Evrope sa islamom. Napadi na London i Madrid, zajedno sa percepcijom da se velika većina evropskih muslimana nije integrisala, doprinijeli su reakciji u nekim zemljama. Belgija je zabranila nošenje burke, dok su Francuska, kao i Švajcarska koja nije članica EU, zabranile izgradnju minareta. Skandal sa danskom karikaturom Muhameda samo je pogoršao odnose Unije kako sa evropskim muslimanima, ali i sa ostatkom islamskog svijeta

EVROPA NEMA GRANICE

Evropa 2010. se zasniva na kulturnim, ideološkim i ekonomskim principima koji su oblikovali ovaj kontinent u posljednjih hiljadu i po godina.

Preuzevši najbolje tekovine antičke Grčke i Rima, primitivne srednjevjekovne države zapada će razviti svoju kulturu u simbiozu sa svojom varvarskom tradicijom.

Na istoku kontinenta, Bizantija će postati most između starog i novog, ne dozvoljavajući da cijela Evropa utone u mrak. Hrišćanstvo će prvo pokrenuti kontinent, a kasnije ga gušiti da ostvari svoj potencijal. Krstaši će prvi preći mora i donijeti nova znanja. Renesansa će označiti prvi preporod i pokrenuće ovaj mali kontinent i njegove stanovnike ka postajanju dominantnog regionalnog ljudske civilizacije.

Države će se ujedinjavati, postajati sve jače i naprednije, koristeći tu snagu za osvajanje novih kontinenata, a prosvjetiteljstvo će označiti drugi intelektualni uspon Europe. Po prvi put, centar univerzuma postaće čovjek, a ne imaginacija.

Francuska revolucija iznjedriće prava koja će štititi tog čovjeka. Tehnološki i privredni polet industrijske revolucije daće moći Evropi da pokore svijet i prenese to znanje koje će i ostale kontinente trgnuti iz letargije i uvesti u moderno doba.

Nacije će se uzdići na starom kontinetu, a potom i ostatku svijeta. Njihova neriješena pitanja i sukobi dovešće do nečovječnih pokolja i oduzeti ovom kontinentu primat u svijetu.

Evropa 2010. zaniva se, prije svega, na antifašizmu, borbi za slobodu i jednakosti dok principi revolucije 1789. i dalje čvrsto stoje utkani u svako slovo svakog ustava neke evropske države.

Iako je hrišćanstvo igralo veliku ulogu u oblikovanju evropske kulture i misli, tek sa sekularizmom, evropski čovjek je dobio slobodu u svakom pogledu.

Evropa 2010. nije kontinent koji ograničavaju Ural, moreuzi i Gibraltar, već je Evropa ono dokle njeni principi dosežu.

Tokom 2008. u zemljama EU koje koriste euro (tzv. Eurozona), došlo je do prve recesije, što je dovelo do debate kako Unija treba da reaguje na ekonomski kolaps članice. Eurozona je pristala da postavi mehanizme oporavka i izuči prijedloge za jaču fiskalnu integraciju unutar EU. U posljednje vrijeme, postalo je jasno da su neke članice (prije svega Grčka, ali i Španija, Italija, Portugal i Irska) prezadužene, a pošto EU nema istu fiskalnu moći centralizovanog bankarskog sistema (kao američki FED), ne mogu direktno da pozajme pare Grčkoj. Ipak 3. maja 2010., njemački parlament je odlučio da pozajmi 22.4 milijarde eura Grčkoj na preko tri godine. Kako će se EU ponijeti sa najvećom krizom unutar nje tek treba da se vidi.

Autor je saradnik na programima u Centru za građansko obrazovanje (CGO)

V e l i k o spremanje

Piše: Brano Mandić

Od kada se pojavio prvi evropski činovnik na Balkanu, briselskim se štreberima zamjera da previše uviđaju, ljube eufemizme i zarađuju dnevnice bez da se kome zamjere. Posebno je takav slučaj bio u Crnoj Gori gdje je vlast puna mana, ali i birokratskog kapaciteta koji Brisel mora da uvaži kao blago u jednoj tako maloj zemlji.

Dosadni briselski činovnici, izgleda da su završili svoju demagošku rolu i polako ustupaju mjesto malo oštijim depešama koje nivo komunikacije sa balkanskim kolonijama podižu na nivo političkog trilera. Ne može prostije – sažetak dostojan velikih magova menadžemnta i pripovijedanja – Evropska komisija je počela prosto da traži hapšenja velikih riba.

Dakle, uzeli su olovku i nacrtali jasnu metu u koju valja gađati ako želimo da pogodimo cilj. Počelo je naravno u Hrvatskoj koja je za kopljje ispred ostalih. Ni manje ni više nego bivši premijer **Ivo Sanader**, nekad idol većinske Hrvatske i partijski autoritet broj jedan. Isti Sanader koji je iznenada prepustio kormilo i pobegao iz politike glavnom bez obzira. Prisjećam se dana kada je Sanader objavio penziju, bio sam na Kosovu sa glavnim novinarima vodećih hrvatskih medija. Ljudi nijesu imali pojma što im se dešava kada su počeli da stižu SMS-ovi iz domovine. Jedna novinarska Hrvatske radio-televizije (HRT), pomislila je da joj kolege nešto podvaljuju, ljubomorni što ona seminarise dok oni zarađuju hljeb u znoju lica svog. Ali, kada je ista SMS poruka stigla i jednom poznatom kolegi iz riječkog Novog lista, svi su se za stolom uozbiljili i zapitali, kakvi su to jadni nov-

Dosadni briselski činovnici, izgleda da su završili svoju demagošku rolu i polako ustupaju mjesto malo oštijim depešama koje nivo komunikacije sa balkanskim kolonijama podižu na nivo političkog trilera. Dakle, uzeli su olovku i nacrtali jasnu metu u koju valja gađati ako želimo da pogodimo cilj. Počelo je naravno u Hrvatskoj koja je za kopljje ispred ostalih. Ni manje ni više nego bivši premijer Ivo Sanader, nekad idol većinske Hrvatske i partijski autoritet broj jedan

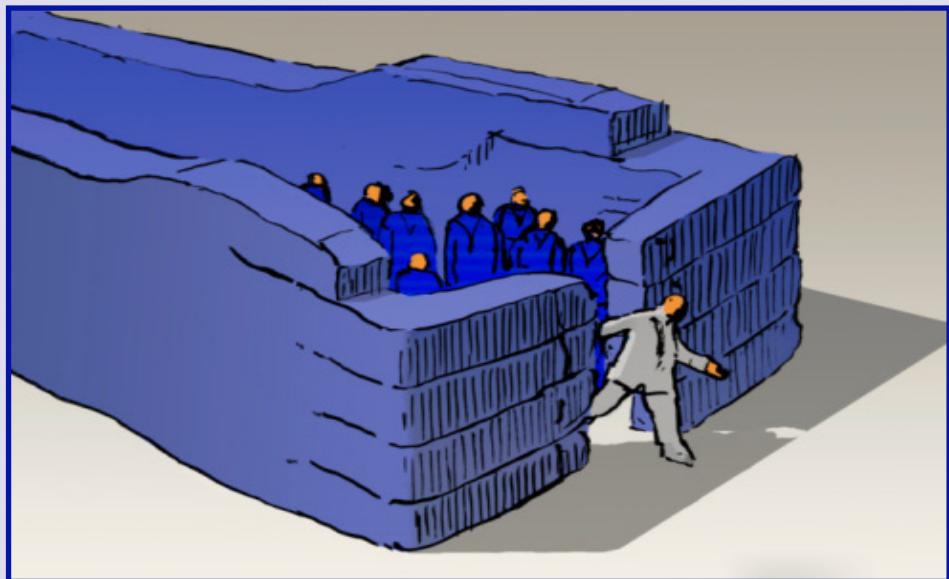
inari kada im tako važna vijest pada s neba, bez ikakvog uvoda ili ranijeg znaka, dojave.

Ne pominjem slučajno Kosovo, jer i tamo je premijer u velikom sosu. Savjet Evrope je pokrenuo priču o rezoluciji u kojoj se **Hašim Tači**, zvani Zmija, sumnjiči da je nadgledao i organizovao vađenje i prodaju unutrašnjih organa srpskih zatvorenika Oslobođilačke vojske Kosova. Ima li većeg horora?

Zamislite sada nekog belgijskog poreskog obveznika koji na dnevniku čuje kako je premijer jedne od balkanskih država "sa evropskom perspektivom", u stvari savremen dr **Mengele**, sa trgovачkim instinktom. Nije teško predvidjeti reakciju prosječnog žitelja Evropske unije, koji je ionako sklon raznim generalizacijama glede Balkana, koji sada vidi da vodi izvršne vlasti ne samo što kradu i ubijaju, nego izgleda i trguju bubrežima komšija s druge

strane nišana i ulice. Tačijev slučaj je toliko užasan, da se prosto ne može očekivati da ostane na nivou sumnje. Jer, ako jedna ugledna evropska institucija izade sa tako grozomornim sumnjama, više nema nazad. Ukoliko ne dokažu takve optužbe, biće vrlo teško povjerovati im za mnogo benignije stvari. Mislim da je debeli interes da se cijela stvar raščisti do kraja i da je Tači, miljenik SAD, u vrlo gadnoj poziciji. Možda će njegovo hapšenje biti novi slučaj u akciji velikog spremanja Balkana, koja je očigledno počela.

Što se tiče Srbije, čovjek koji bi trebalo da se plaši za svoju budućnost može biti, opet jedan bivši premijer. Predugo traju spekulacije i optužbe protiv **Vojislava Košturnice**, prozivke i dokazi da je direktno politički podržao odstrel premijera **Đindića**. Uz to, Košturnica matematički ne stoji krasno na izbornoj tabli Srbije i nema

Savjet Evrope je pokrenuo priču o rezoluciji u kojoj se Hašim Tači, zvani Zmija, sumnjiči da je nadgledao i organizovao vađenje i prodaju unutrašnjih organa srpskih zatvorenika Oslobođilačke vojske Kosova. Ima li većeg horora? Zamislite sada nekog belgijskog poreskog obveznika koji na dnevniku čuje kako je premijer jedne od balkanskih država "sa evropskom perspektivom", u stvari savremeni dr Mengele, sa trgovackim instinktom

političku moć koja bi ga zaštitila. Zbog toga je kao stvoren da bude izведен u stranu i postavljen kao strašni primjer ostalima. Malo je onih koji bi ga žalili, još manje onih koji bi rizikovali da spasu njegovu kožu. Ali, ovo je zaista domen spekulacija, teško je ući u trag skrivenoj lutriji koja određuje političku sudbinu balkanskih figurica.

Možda je najteže predvidjeti petoljetku koja dolazi Crnoj Gori.

Davno je rečeno da bi svaka "operacija Sablja" u Crnoj Gori značila harakiri, jer je sistem tako mali, a igrači previše prisno uvezani da bi se bolesno tkivo moglo ostraniti bez kompletног uništenja. Ipak,

i ovdje će zasigurno biti hapšenja, posebno u trenutku kada glavni dasa siđe sa prestola i tako otvoru prostor nasljednicima za djelovanje. Više je puta rečeno da premijer Đukanović odlazi zbog toga da ne bi hapsio svoje pajtaše koji su duboko zaglibili. U svakom slučaju, možemo očekivati da paranoja polako stigne na dvor koji je ostao bez suverena.

Đukanović, ako je pametan, neće

se previše miješati u proces čišćenja, bez kojeg nema naprijed. Za pretpostaviti je da je sebe osigurao i kao stari partner Zapada kupio slobodu i mirovinu, kao ličnost koja je, poslušno a kreativno, iznijela nekoliko velikih projekata.

Jedva čekam da vidim ko će od plejade zadriglih skorojevića biti provan i priveden pravdi, od kojeg kraja će se početi. Međutim, suština central-

Davno je rečeno da bi svaka "operacija Sablja" u Crnoj Gori značila harakiri, jer je sistem tako mali, a igrači previše prisno uvezani da bi se bolesno tkivo moglo ostraniti bez kompletног uništenja. Ipak, i ovdje će zasigurno biti hapšenja, posebno u trenutku kada glavni dasa siđe sa prijestola i tako otvoru prostor nasljednicima za djelovanje. U svakom slučaju, možemo očekivati da paranoja polako stigne na dvor koji je ostao bez suverena

izovane stvarnosti u Crnoj Gori je da svi putevi velikog novca moraju biti odobreni od vrha, pa bi istraga Đukanovićeve uloge, bila najveća zamisliva katarza u jednom plemenski ustrojenom društvu. Ipak, to je domen naučne fantastike, između ostalog jer su Brisel i crnogorski birači bezbroj

puta premijeru oprostili bogatstvo koje je stekao, mučeći se, od svoje skromne činovničke plate.

Kako god, kladionice kojih nam ne fali, mogle bi već da razmišljaju o novom biznisu: klađenje na ministre i funkcionere. Odredi se lijepo kvota za svakog člana Vlade i partijskog prvaka i krene opšte nagađanje ko će prvi da nastrada i bude uzidan kao lopov u temelje evropske Crne Gore. Teško da tu možemo govoriti o nekoj kosmičkoj pravdi, više se radi o jednom tehničkom poslu koji se mora obaviti, neprijatnoj dužnosti da se zakonski osudi pljačka kao nešto nepoželjno u Evropskoj uniji, kojoj težimo li težimo. Veliki procesi za organizovani kriminal krenuli su u regionu i posredno dotakli Crnu Goru kao dio mreže. Sljedeći korak je da se kriminal demistifikuje kao posao od kojeg je država ubirala svoje prihode i organizovala logistiku. To je definicija organizovanog kriminala, suština procesa prljave tranzicije u kojoj uhvaćena gospoda diluju sa prljavim herojima ulice. Makar smo se toga nagledali. Gotovo da nema velikog posla u Crnoj Gori koji je prošao bez afere, optužbi i sumnji koje sada treba lustrirati. Valja tražiti žrtvenu jagnjad, sročiti dovoljno uvjerljivu verziju i pustiti medije da se nakače. Matrica je stara, poruka Brisela jasna, u izveštaju Evropske komisije gdje striktno piše da je potrebna "jaka politička volja da bi se značajno poboljšali

rezultati u borbi protiv korupcije". Biće zanimljivo pratiti proces, po mogućnosti bez prevelikog žara i nade da će božica pravde biti baš dibidus slijepa.

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti"

UPRAVLJANJE BUDŽETOM

Bez prekršajne odgovornosti

Pravilno, efikasno i na mjestko upravljanje javnim sredstvima i imovinom je obaveza državnih

Piše: Milica Popović

organu, državnih službenika i funkcionera koji ujedno snose i odgovornost za eventualna kršenja i zloupotrebe u ovoj oblasti. Jedan od oblika odgovornosti je, pored disciplinske i krivične, i prekršajna odgovornost koja u oblasti upravljanja javnim finansijama u Crnoj Gori nije adekvatno zakonski regulisana, niti se sprovodi u praksi. Korisnici crnogorskog budžeta učestalo nemamjenski troše državni novac, ali se takve zloupotrebe adekvatno ne sankcionisu. Takođe, postala je praksa da crnogorska ministarstva ne prijavljuju milionska sredstva dobijena na osnovu procesa privatizacije ili na osnovu donatorske podrške.

Državna revizorska institucija (DRI), koja predstavlja samostalan i vrhovni organ državne revizije koji vrši kontrolu trošenja budžetskih sredstava i upravl-

janji trezora, nepravilnosti u sprovođenju postupka javnih nabavki i sl. Ovakvi nalazi se kontinuirano ponavljaju u izvještajima DRI. Ilustracije radi, po-mnenje nepravilnosti su zabilježene nedavnim revizijama za 2009. godinu finansijskih izvještaja Nacionalne turističke organizacije, Crnogorskog narodnog pozorišta (CNP), Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS), JP "Aerodromi Crne Gore", Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica i dr. Registrovano je da Nacionalna turistička organizacija, nije evidentirala prihode iz vanbudžetskih izvora, kao ni rashode u Izvještajima o novčanim tokovima, a Zavod za izvršenje krivičnih sankcija nije uplaćivao prihode u Glavnoj knjizi trezora. Nepravilnosti u dijelu planiranja

stanja nepokretnе imovine i njene evidencije u dokumentima.

Gotovo kod svih subjekata dosadašnjih revizija, utvrđene su brojne nepravilnosti i u postupcima javnih nabavki, i to je po mišljenju DRI oblast u kojoj se dešavaju najveće zloupotrebe. često se dešava da državni organi ne donesu plan javnih nabavki ili je on nerealno procijenjen, da se nabavlja mimo postupka predviđenog zakonom, da se ne imenuje službenik za javne nabavke, itd. Revizija presjeka javnih nabavki informacionih tehnologija je, takođe, ukazala na brojne nepravilnosti u ovoj oblasti.

Ovakvi nalazi DRI se konstantno ponavljaju u većini izvještaja. Nepravilnosti su brojne i zabrinjavajuće.

U Organском zakonu o budžetu zakonima o budžetu i Zakonu o prekršajima Crne Gore nije predviđena prekršajna odgovornost korisnika budžeta, odnosno lica odgovornih za korišćenje budžetskih sredstava

budžeta su zabilježene kod Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Crnogorskog narodnog pozorišta, itd. Kod pojedinih potrošačkih jedinica registrovane su nepravilnosti kada je u pitanju obračun zarada zapošljenih, kod potrošnje goriva, troškova korišćenja usluga mobilne telefonije. Takođe, zabilježeno je nedokumentovanje izdataka za službena puto-

ukazuju da se novac poreskih obveznika nemamjenski koristi. Kakve su sankcije, ko je odgovornost za izvršenje navedenih radnji? Da li su ove „nepravilnosti“ registrovane kao prekršajne radnje, ukoliko već ne postoji osnov za procesuiranje krivične odgovornosti? Odgovor je da ove radnje nijesu propisane kao prekršaji. Naime, ni u Organском zakonu o budžetu Crne Gore, kao ni u Godišnjim zakonima o budžetu i Zakonu o prekršajima Crne Gore nije predviđena prekršajna odgovornost korisnika budžeta, odnosno lica odgovornih za korišćenje budžetskih sredstava.

Sljedeće pitanje koje se logično postavlja je da li regulativa koja propisuje ovu materiju postoji u drugim zemljama regiona? Zabrinjavajuća je činjenica da odsustvo ovih odredbi u našem Organском zakonu o budžetu, predstavlja presedan u odnosu na ostale zemlje regiona. One u svojim zakonima o budžetskom sistemu navode radnje koje će se smatrati prekršajima, uz pred-

Sve države regiona u svojim zakonima o budžetskom sistemu navode radnje koje će se smatrati prekršajima, uz predviđene novčane kazne za odgovorne subjekte, odnosno izvršioce tih radnji

janja državnom imovinom u Crnoj Gori, je tokom sprovedenih revizija kod većine subjekata registrovala nepravilnosti u dijelu planiranja budžeta, evidencije i korišćenja gotovine, kao i nemamjenskog korišćenja sredstava. Kod brojnih potrošačkih jedinica ustanovljene su nepravilnosti kao što su neidentificirani prihodi, rashodi, depoziti, donacije, zadržavanje novca na računima komercijalnih banaka bez evidencije u Glavnoj

vanja u zemlji i inostranstvu, odnosno ne dostavljanje neophodne dokumentacije uz putne naloge. Utvrđeno je da pojedini organi imaju račune kod komercijalnih banaka za koje nije obezbjeđena neophodna saglasnost Ministarstva finansija. Takođe, DRI je kod pojedinih institucija utvrdila da organizaciona struktura nije u cijelosti popunjena odgovarajućim radnim mjestima, pa da stoga ne postoji nesaglasnost između faktičkog

viđene novčane kazne za odgovorne subjekte, odnosno izvršioce tih radnji.

U Zakonu o proračunima Federacije Bosne i Hercegovine (BiH) novčane kazne (u iznosu od 511 do 2556 eura) predviđene su za odgovorna lica budžetskog korisnika, odgovorna lica vanbudžetskog fonda, nosioce izvršne vlasti kantona, grada ili opštine ukoliko ne poštuju zakonske odredbe kada je u pitanju podnošenje zahtjeva za izdvajanje iz budžeta; u izradi i donošenju budžeta; u vođenju računovodstvenih evidencija; ukoliko regularno ne podnose tromjesečne izvještaje. Takođe, novčane kazne su predviđene za ista lica ukoliko ne poštuju zakonske odredbe; kada je u pitanju realizovanje rashoda budžetskog korisnika; ukoliko ovlašćenim službenicima za unutrašnju reviziju ne omoguće da sprovode reviziju u skladu sa zakonom; ukoliko upravljanje gotovinom i zaduživanje nije izvršeno u skladu sa zakonom.

račun prije prethodnog odobrenja ministra finansija, i dr.

Po opsežnosti regulative prednjači Zakon o državnom proračunu Hrvatske i

Takođe, od posebnog je značaja da novi Zakon o javnim nabavkama čije se donošenje uskoro očekuje, prekršajnu odgovornost umjesto prema organima, usmjeri prema individuama, odnosno prema konkretnim pozicijama starješina i državnih službenika u organima, kako bi sama sankcija postigla svoj cilj

I Zakon o budžetskom sistemu Makedonije propisuje prekršajnu odgovornost u ovoj oblasti, detaljnije u odnosu na BiH. Navodi se da će kršenja ovog zakona dovesti do adekvatne disciplinske i prekršajne odgovornosti državnih službenika. Novčanom kaznom (u iznosu od 246, 57 – 821,92 eura) kazniće se odgovorno lice korisnika budžeta Republike, jedinica lokalne samouprave i fondova ukoliko neadekvatno prikazuje prihode i ne uplaćuju ih u budžet Republike Makedonije; krši obaveze u plaćanju budžetskih prihoda ili ne sprovodi reviziju korisničkih jedinica; ukoliko koristi svoju poziciju i ne raspoređuje sredstva iz budžeta ili odgađa isplatu obaveza; pravi isplate iz budžeta suprotno zakonu; ne informiše Ministarstvo finansija o prihodima i rashodima; krši rokove za podnošenje završnog računa budžeta Ministarstvu finansija; ne poštuje rokove za pripremu, predlaganje i podnošenje budžeta; ne priloži programe aktivnosti za sljedeću fiskalnu godinu; otvara

najdetaljniji je u regulisanju pitanja prekršajne odgovornosti. Njime se jasno preciziraju svi odgovorni subjekti i navodi se veliki broj prekršajnih radnji u ovoj oblasti. Takođe, hrvatskim Zakonom o državnom proračunu se predviđaju precizne novčane kazne za više budžetskih korisnika: pravna lica, odgovorna lica budžeta i budžetske korisnike, odgovorna lica van budžetskih korisnika, osobe ovlašćene za budžetski nadzor, finansijske kontrolore korisnika budžeta, računopolagače korisnika budžeta. Ustanovljen je veliki broj prekršajnih radnji: za pravna lica je određeno četrdeset prekršajnih radnji, za odgovorna lica budžeta i budžetskog korisnika čak sedamdeset šest, za odgovorna lica vanbudžetskog korisnika četiri, za lica ovlašćena za budžetski nadzor jedna, za finansijskog kontrolora korisnika budžeta jedna, za računopolagača korisnika budžeta dvije. Neki od tih prekršaja su predviđeni i Zakonima o budžetu BiH i Makedonije, a odnose se na neadekvatno korišćenje budžetskih sredstava od

strane državnih organa, preuzimanje obaveze na račun budžeta od strane korisnika, neobavljanje finansijskih poslova na adekvatan način.

Bez obzira što je oblast javnih nabavki regulisana posebnim zakonom, pojedini prekršaji u Zakonu o državnom proračunu Hrvatske se odnose i na nepravilnosti u oblasti javnih nabavki. Propisuju se kazne ukoliko budžetski korisnici ne sklapaju ugovore o nabavci roba, obavljanje usluga i izvođenju radova u visini dodijeljenih finansijskih sredstava, u skladu sa godišnjim planom nabavke, zakonom koji uređuje ovo područje i uputstvima koje donosi ministar finansija.

Institut Alternativa je u svojim izvještajima pokušao ukazati na nedostatak odredbi za regulisanje prekršajne materije u Organskom zakonu o budžetu, kao i na nefunkcionalnost prekršajnog sistema u oblasti javnih nabavki na koju se troše značajna javna sredstva. Naime, iako prekršajne odredbe postoje u Zakonu o javnim nabavkama njihova primjena u praksi je do sada bila onemogućena različitim formalno-pravnim preprekama i različitim interpretacijama zakona od strane nadležnih organa. Takođe, ukazivali smo na nelogičnost usmjeravanja prekršajnih odredbi na pravna lica, odnosno državne organe, umjesto na konkretnе starješine i službenike.

Imajući u vidu pozitivna iskustva iz regionala kada je u pitanju regulisanje prekršajne odgovornosti u upravljanju budžetom neophodno je prekršajne odredbe uključiti u Organski zakon o budžetu Crne Gore. S tim u vezi uputili smo inicijativu nadležnim institucijama – Odboru za ekonomiju, finansije i budžet i Ministarstvu finansija za izmjene Organskog zakona u ovoj oblasti.

Rukovodeći se iznijetim stavovima od posebnog je značaja da novi Zakona o javnim nabavkama čije se donošenje uskoro očekuje, prekršajnu odgovornost umjesto prema organima, usmjeri prema individuama, odnosno prema konkretnim pozicijama starješina i državnih službenika u organima, kako bi sama sankcija postigla svoj cilj.

Autorka je saradnica na projektima u NVO Institut Alternativa

ZAŠTO ŽELIM DA BUDEM GRAĐANKA EVROPSKE UNIJE

Odgovornost je i na nama

Nesumnjivo je da Evropska unija danas na globalnoj sceni prima oblike transnacionalnog aktera koji se umnogome razlikuje od ostalih

Piše: Ivana Drakić

po obimu kompetencija koje je prenio iz okvira odlučivanja članica na svoje organe. Ova organizacija ima veliki doprinos u demokratizaciji istočno-evropskih zemalja koje su nakon Hladnog rata, prolazile, ili još uvijek prolaze, kroz proces tranzicije. Ako pogledamo iskustva ostalih zemalja, onda se lako može zaključiti da su proces tranzicije i integracije u EU povezani i da se prepliću u većini slučajeva.

Pitanje integriranja Crne Gore u Uniju jedna je od rijetkih sporazumnih tačaka između vlasti i opozicije. Recimo da se i ja slažem sa njima, jer smatram da proces prisupanja EU može građanima Crne Gore dobro poslužiti i kratkoročno, i dugoročno. Želim da budem građanka EU prvenstveno jer želim vidjeti svoju zemlju i njene građane u društvu onih čiji je životni standard bolji, vidici širi, a mogućnosti mnogobrojnije.

Iz ugla nekog ko je putovao i studirao u inostranstvu određeno vrijeme, ne mogu a da ne istaknem važnost putovanja i boravka u drugim sredinama za sazrijevanje mladih u Crnoj Gori. Za sazrijevanje i razumijevanje koliko je svijet različit i uzbudljiv, a koliko su dosadne neke teme oko kojih mi volimo da raspravljamo. Ako mene pitate, radije bih strancima govorila o mnoštву divnih jezera na Durmitoru, nego objašnjavala zašto i kako se većina ljudi sa Balkana sasvim dobro razumije, a opet komplikujemo kad treba imenovati jezike.

Moja je glava samo moja, i zato ne dozvoljavam da mi bilo ko određuje kakva osjećanja treba da gajim prema stanovnicima određene zemlje ili regije. Nažalost, neke stvari se ne mijenjaju brzinom kojom ja želim, čak ni među pripadnicima moje generacije. I zato želim da što više mladih u Crnoj Gori bude u mogućnosti da usavršava znan-

ja stečena ovdje u inostranstvu. Zato želim da budemo integrirani, da budemo povezani, da iskoristavamo fondove i da širimo vidike.

Svi ljudima koje poznajem je poznato da obožavam djecu. Zdravo je provoditi vrijeme u dječjem društvu, jer i određene osobine koje dijete prirodno ispoljava, kao što su radoznalost i neposlušnost, su upravo one koje odlikuju i pravog građanina. Mislim na radoznalost kao želju da saznamo više o stvarima koje vidimo i čujemo, i na gradansku neposlušnost koja je po mnogim autorima jedna od fundamentalnih sposobnosti pravog građanina. Ovome bih još dodala i razvijanje kritičke svijesti, što je umnogome povezano sa prethodne dvije sposobnosti, a opet sve zajedno ne nalazim u zadovoljavajućoj mjeri u crnogorskom društvu. Kritičko razmišljanje je preduslov zdravog građanskog društva, građana koji imaju svoj stav o određenim pitanjima, pa su tako aktivniji i njihov dopri-

dukuju zadato. "Mladost prezire posljedice, i u tome je njena snaga", rekao je njemački pisac Kessel. Želim da budem građanka EU jer želim u jednom trenutku u budućnosti da budem u Crnoj Gori okružena mladima koji su svjesni svoje snage i koji preziru posljedice, a smatram da je taj trenutak bliži što je nama bliža EU.

Sve gore pomenuto vezano za promjenu načina razmišljanja u Crnoj Gori, važi i za sam proces kroz koji ćemo prolaziti u narednih nekoliko godina – proces pridruživanja EU. Ne treba zaboraviti objašnjenje profesora Milana Popovića o tome zašto je on evofil kada su u pitanju ciljevi evropskih integracija, a evroskeptik kad su u pitanju sredstva. Skepticizam, izražavanje sumnje, radoznalost, preispitivanje sredstava koje koristimo za dostizanje određenog cilja upravo doprinose boljem i potpunijem ostvarenju cilja. Kako sa evropskim integracijama, tako i

Promjene u svijesti i načinu razmišljanja ne mogu se postići tokom noći, i ne postoji nikakva prečica koja može biti efikasna. Taj proces će trajati duže vremena, i zahtijeva određene promjene na nekoliko nivoa, i u više sfera

nos sveukupnom životu u zajednici je mnogo vrijedniji.

Promjene u svijesti i načinu razmišljanja ne mogu se postići tokom noći, i ne postoji nikakva prečica koja može biti efikasna. Taj proces će trajati dugo i zahtijeva određene promjene na nekoliko nivoa, i u više sfera. Ja bih posebno, kao tek nedavno diplomirana studentkinja, naglasila važnost uvođenja ovih tema u naš sistem obrazovanja. Mladi treba u toku obrazovanja da nauče da razmišljaju, izgrađuju svoje stavove a ne samo da repro-

sa ostalim stvarima u životu.

Na kraju, smatram da je koncept pridruživanja evropskoj zajednici pozitivan jer u zemljama kao što je Crna Gora, postaje na neki način "ideja vodilja" i cilj zbog kojeg smo spremni da se mijenjamo i da idemo naprijed. To može biti jako dobro ukoliko su promjene na koje smo spremni zaista dubinske, i dosta loše ukoliko se stvori nerealno osjećanje da će se samim ulaskom u EU problemi lakše rješavati, a od nas je sasvim dovoljno da usmeno damo podršku tom cilju. Kako će se građani Crne Gore ponašati na ovom putu, ostaje da se vidi, na meni je da dam svoj individualni maksimum i nadam se da će i drugi uraditi isto. Mislim da je sasvim prigodno završiti sa djelićem teksta kralja popa: "I'm starting with the man in the mirror, I'm asking him to change his ways, and no message could have been any clearer, If you wanna make the world a better place, take a look at yourself and then make a change".

Autorka je polaznica X generacije Škole evropskih integracija i programska koordinatorka u Centru za demokratsku tranziciju

U Luksemburgu se najbolje trguje

Daleko najveći bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovniku u EU, iskazan paritetom kupovne moći u 2009., zabilježen je u Luksemburgu, a najmanji u Bugarskoj, objavio je Eurostat.

Nakon Luksemburga, s dva i po puta većim BDP-om po stanovniku u odnosu na prosjek u EU, zauzela je Holandija čiji je BDP po stanovniku nadmašio evropski prosjek za više od 30%. Slijede Irska, Austrija i Danska s BDP-om višim od prosjeka u EU u rasponu od 20 do 30%.

U grupi zemalja čiji je BDP gotovo u visini prosjeka 27-članog bloka su Italija, Francuska i Španija. Kipar je po visini BDP-a neznatno ispod prosjeka, dok je grčki BDP niži za 9% od prosjeka.

S BDP-om nižim od prosjeka u rasponu od 10 do 30% nalaze se Slovenija (88%), Češka (82%), Portugal (80%),

Malta (79%) i Slovačka (73%). U Estoniji BDP je u visini 64% prosjeka EU, Poljskoj (61%),.., dok su Rumunija (46%) i Bugarska (44%) na dnu ljestvice.

Nema bankarske tajne za kriminalce

Od početka sljedeće godine u EU bankarska tajna neće više moći biti opravdanje za uskraćivanje podataka u istragama o prekograničnim utajama poreza, odlučile su članice EU polovinom mjeseca.

Prema dogovoru, članica može tražiti podatke o nekoj osobi od neke

druge države članice, ako tačno navede ime te osobe. Isto tako, dogovoren je da nema retroaktivnosti. Informacije, koje će se moći razmjenjivati odnose se na plate, penzije, prihode od iznajmljivanja nekretnina, dividende i prihode koji proizlaze iz prava intelektualne svojine.

Zbog EU fondova 18 mjeseci zatvora

Direktor britanskog preduzeća "Implant International Ltd." osuđen je na 18 mjeseci zatvora nakon što je priznao krivicu za pronevjeru 284.000 eura iz evropskih fondova, saopštio je OLAF.

Direktoru je, takođe, zabranjeno 15-godišnje obavljanje vodećih uloga u nekom dioničarskom društvu. To je već

druga presuda u zadnjih nekoliko mjeseci, otkako je britansko ministarstvo preduzetništva i inovacija (BIS) podnijelo tužbu. Novac je pronevjerен u istraživačkom projektu EU-a čiji je cilj bio produženje roka trajanja ortopedskih pomagala.

EK je 2001. uplatila "Implant International Ltd." avans od 284.000 eura, koji je trebao biti podijeljen istraživačkim institutima koji učestvuju u projektu. Međutim, direktor preduzeća taj novac je trošio za svoje potrebe. Komisija je pred Sudom EU u Luksemburgu dobila presudu, ali direktor nije vratio novac zajedno s kamataima i sudskim troškovima, kako je bilo predviđeno presudom. OLAF je otvorio istragu 2007. i proslijedio informacije britanskom ministarstvu koje je na osnovu toga podnijelo tužbu i dobilo presudu na nacionalnom sudu.

Rudnici uglja na aparatima

Evropski rudnici uglja mogu dobijati državnu pomoć do 2018., umjesto do 2014., kako je ranije predloženo.

EK u početku je predlagala uklanjanje državne pomoći ugljenokopima od 2014. jer je njihovo iskorišćavanje nerentabilno, ističući da tu pomoć treba preusmjeriti u čiste i obnovljive izvore energije. Međutim, pod pritiskom nekih država u kojima u rudnicima uglja radi značajan broj ljudi, EK je prolongirala taj rok. U rudnicima uglja u Evropi radi oko 100.000 ljudi, a proizvodnja se svake godine smanjuje. Najviše državne pomoći dobijaju ugljenokopi u Njemačkoj, Španiji i Rumuniji.

Internet u 70% kuća

Uzemljama EU 70% domaćinstava imalo je pristup internetu u prvoj četvrtini 2010., objavio je Eurostat.

Najviše domaćinstava u Holandiji ima pristup internetu (91%), Luksemburgu (90%), Švedskoj (88%) i Danskoj (86%), a najmanje u Bugarskoj (33%), Rumuniji (42%) i Grčkoj (46%).

U svim zemljama postotak domaćinstava s pristupom internetu povećao se između 2006. i 2010., najviše u Rumuniji, gdje se utrostručio, dok se u Bugarskoj, Češkoj, Crnoj, Mađarskoj i Slovačkoj udvostručio ili gotovo udvostručio.

"Jadni" bankari

Evropski odbor bankarskih supervizora (CEBS) potvrđio je stroga ograničenja bonusa koje evropske banke mogu isplaćivati svojim službenicima, a pravila bi se trebala primjenjivati od 1. juna, objavio je BBC.

CEBS, koji okuplja bankarske regulatorne 27 zemalja EU-a, usvojio je nove smjernice za bankarske bonusne po kojima će se samo 20 do 30% bonusa moći isplatiti odmah i u gotovini. Limiti bonusa odnosi se na sve zapošljene u evropskim bankama. Pravila su mnogo strožija od onih koje je dogovorio G20, što podstiče strahove da bi bankari mogli preseliti u zemlje s blažim pravilima.

TALAS REFORMI PENZIONIH SISTEMA KOJI JE ZAHVATIO EU DOŠAO I DO CRNE GORE

Daleko je do penzije

EVROPSKI REPORTER

Piše: Irena Rašović

Povećavanje starosne granice za odlazak u penziju, kao jedna od mjera rigorozne štednje državnih troškova, zahvatilo je i Crnu Goru.

Iako je predloženo produženje radnog vijeka izazvalo opšte nezadovoljstvo kod građana, nema naznaka da će doći do krupnijih protesta. Iz Unije i Saveza sindikata obećavaju da neće dozvoliti da dode do usvajanja sporne reforme penzionog sistema, ali građani kao da su već pomireni s tim – "kad se Francuzi sa onolikim protestima nijesu mogli suprotstaviti Zakonu, što možemo mi".

No, dok francuska reforma koja je izazvala milionske proteste širom zemlje predviđa povećanje minimalnog roka za odlazak u penziju sa 60 na 62

godine, crnogorskim izmjenama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Vlada predlaže podizanje starosne granice za penziju na 67 godina i za žene i za muškarce. Predviđeno je i povećanje minimalnog staža potrebnog za penziju sa 15 na 25 godina.

Unaprijeđenje finansijske stabilnosti penzijskog sistema i duže zadržavanje na tržištu rada, glavni su razlozi izmjena zakona, objašnjeno je iz Ministarstva finansija. Za održivost penzijskog sistema neophodno je da odnos broja zapošljenih i penzionera bude najmanje 3:1, a taj odnos u Crnoj Gori sada je veoma nepovoljan – 1,7:1.

Istovremeno, kako ističu, ovaj prijedlog korespondira sa reformom penzijskih sistema u zemljama Evropske unije, koje su definisale dalje povećanje starosne granice za odlazak u penziju.

Rješavanjem jednog, Vlada otvara mnoštvo drugih problema, jednoglasni su u oceni predstavnici zapošljenih, sindikata i poslodavaca, koji komentarišu da je reforma neprihvatljiva i pokrenuta u nevrijeme. Ni predstavnici penzionera nijesu zadovoljni predloženim inflacionim načinom usklađivanja penzija.

Povećanje starosne granice za odlazak u penziju, Božena Jelušić, profesorica književnosti poredi sa primativnim običajem koji je postojao u pojedinim krajevima, da se maljem preko pogače usmrćuju starci sampionici, koji radom nijesu doprinosili napretku.

"Civilizovanost često znači da ono duboko nagonsko i egoistično "obučemo" u dopadljivo ruho. Tako javna rasprava o penzionom osiguranju i povećanju starosne granice u svijetu naoko nema nikakve veze sa jednostavnom ekonomskom računicom koja glasi: umirite brže, da bi sistem bio održiv. Ako baš nećete, onda ćemo povećati starosnu granicu, pa ko preživi", pojašnjava ona.

Ona napominje da bi povećanje starosne penzije granice u Crnoj Gori bilo opravdano da su se u našem društvu popravile okolnosti koje su u razvijenim zemljama dovele do produženja životnog vijeka.

Mjere rigorozne štednje državnih troškova i mogući načini za njihovo smanjenje u posljednje vrijeme jedno su od gorućih pitanja evropskih zemalja. Povećavanje starosne granice za odlazak u penziju samo je jedno od propratnih rješenja.

Situacija u Francuskoj je ipak bila najalarmantnija. Bez obzira na milionske proteste širom zemlje, francuski Senat je usvojio Zakon o reformi penzijskog sistema. Minimalni broj godina potrebnih za odlazak u penziju povećan je sa 60 na 62, dok je za

PRIMJERI IZ EU

Njemačka je još krajem 2006. usvojila reformu koja predviđa postepeno produžavanje starosne granice za odlazak u penziju sa 65 na 67 godina od 2012. do 2019.

Holandija planira da do 2025. poveća penzionu granicu takođe za dvije godine – na 65.

Špансka vlada je ove godine objavila povećanje starosne granice sa 65 na 67 godina. Tako je i u Švedskoj.

Vlada Austrije planira da u periodu 2024.–2033. poveća starosnu granicu za žene i izjednači je sa onom za muškarce (za sada žene odlaze u penziju sa 60, a muškarci sa 65 godina). Isto izjednačavanje Velika Britanija planira da sproveđe do 2020. U februaru ove godine planiranu penzionu reformu najavila je i Grčka. Oštrim mjerama štednje budžetskih sredstava predviđeno je i povećanje starosne granice za najmanje dvije godine, za žene na 62, a za muškarce na 67 godina.

Usklađivanje penzija sa inflacijom primjenjuje se u deset država: Italiji, Belgiji, Francuskoj, Grčkoj, Španiji, Irskoj, Luksemburgu, Poljskoj, Portugalu i Rumuniji. Od zemalja EU Švajcarsku formulu koriste Bugarska, Estonija i Letonija.

U PENZIJI SAMO 3,5 GODINE

Iako Organizacija Ujedinjenih Nacija tvrdi da će prosječan životni vijek danas trođenih stanovnika u svijetu biti 74 godine i da će se udio ljudi starijih od 60 godina povećati sa 11 na 22%, ova statistika ne može biti ista za sve narode i uslove življenja.

U Crnoj Gori je prosječni životni vijek u stalnom padu. Od 1991. do 2007., život muškarca skratio se za 1,7 godinu, a žena za 3,6 godina.

Ako iskoristimo podatke Nacionalnog izvještaja o razvoju po mjeri čovjeka (UNDP Montenegro, 2009), koji kažu da je prosječni životni vijek muškarca u Crnoj Gori 70,5, a žena 74,8, to znači da bi muškarci u penziji prosječno provodili samo 3,5 godina a žene 7,8 godina.

punu penziju sada potrebno 67 godina, u odnosu na ranijih 65. Za zakon je glasalo 177 senatora, dok je 153 bilo protiv. Zakon je stupio na snagu, jer su ga poslije usvajanja u Gornjem domu francuskog Parlamenta, potpisali parlamentarni i ustavni savjet.

Nezadovoljstvo izazvano rigoroznim mjerama štednje širi se Evropom. Velike proteste, kakvi su potresali Francusku, održani su i u Britaniji i Rumuniji, a analitičari navode da postoji opasnost od sindikalnog bunta i u drugim zemljama, koje su štrajkovale tokom ljeta, poput Grčke, Španije, Njemačke i Italije. Bez obzira na nezadovoljstvo građana francuska penziona reforma je među najblažim u Evropi.

Prijedlog izmjena Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Crne Gore korespondira sa reformom penzijskih sistema u zemljama EU, navode predstavnici nadležnog Ministarstva.

"Nova rješenja ne treba nazivati pooštravanjem uslova za odlazak u penziju, već prepoznavanjem pozitivnih tendencija da ljudi žive duže i da su duže radno sposobni, kao i da se vrijednuje svako pojedinačno plaćanje doprinosa", rekao je **Milorad Katnić**, pomoćnik ministra finansija i šef radne grupe za izradu teksta.

Iz Unije slobodnih sindikata i Saveza samostalnih sindikata demografska predviđanja smatraju nerealnim i bez osnova. "Ne mogu se jednaka istraživanja primjeniti na Crnu Goru i EU, niti se mogu upoređivati godine starosti i način života u tim

djelovima".

Prema riječima Katnića, izmjene su neophodne i zbog niske aktivnosti na tržištu rada. "Podaci govore da je stopa aktivnosti stanovništva starog od 15 do 64 godine u Crnoj Gori 59,6% dok je isti ovaj pokazatelj za zemlje EU preko 70%. Ovo govori da u Crnoj Gori ne postoji snažna želja i motivacija da se traži posao već da je sistem i zakonska regulativa takva da postoje podsticaji da ljudi budu van tržišta rada i da su ohrabreni ili podstaknuti da traže odredene benefite i odredena primanja kroz penzijske, socijalne i druge sisteme koji su na teret države," rekao je Katnić.

Generalni sekretar Unije slobodnih sindikata **Srđa Keković** predlaže konkretnе mjere, koje bi trebalo da prethode svakoj Vladinoj namjeri da pooštrava uslove za ostvarivanje prava iz oblasti penzionog osiguranja: eliminisati rad na crno, voditi transparentnu fiskalnu politiku, efikasnije naplaćivati doprinose, zaplijeniti imovinu kriminalaca i realizovati uspešniji model politike zapošljavanja.

Profesorica Pravnog fakulteta Uni-

verziteta Crne Gore **Vesna Simović** zamjera Vladi da isključivo ima u vidu ekonomski parametri: "Potpuno su zanemareni socijalni faktori na uštrbu ekonomskih. Sistem penzijskog osiguranja je jedan od temelja socijalne sigurnosti i trajnog socijalnog mira, što je jedan od osnovnih principa i Međunarodne organizacije rada i treba u ovaj posao uključiti i njihove eksperte." Ona, takođe, tvrdi da predloženi zakon ne može biti primjenljiv u Crnoj Gori jer ostali propisi to ne omogućavaju.

"Ovo rješenje bi bilo primjenljivo da Zakon o radu štiti starije kategorije zapošljenih u slučaju prestanka radnog odnosa u slučaju tehnološkog viška. Prethodno radno zakonodavstvo, koje je počelo devedestih godina, isključilo je to sa liste prioriteta tako da su sada kriterijumi za utvrđivanje viška zapošljenih samo doprinos u radu i kvalitet obavljenog posla. Jasno je da se doprinos u radu čovjeka od 65 godina ne može mjeriti sa doprinosom onoga od 25–30 godina. Dakle, ove kategorije su prve na udaru", kaže Simović.

Kako sakupiti minimum staža za penzionisanje (25 godina) uslijed nesigurnih radnih mesta, otpuštanje starijih radnika, gomilanje mlade radne snage koja čeka penzionisanje starijih kolega, samo su neki od problema koje ova reforma nosi, procjenjuju iz Saveza samostalnih sindikata.

Među predloženim novinama je i promjena načina usklađivanja penzija, u cilju obezbjeđivanja održivosti penzijskog sistema, a u skladu sa iskustvom EU zemalja. Dodatno, od 2014. godine, penzije bi se usklađivale u skladu sa kretanjem inflacije, odnosno ukoliko inflacija poraste ili oslabi više od 2%.

Prelazni period, odnosno postepeno povećanja starosne granice za odlazak u penziju na 67 godina, predviđen je do 2017. za muškarce i 2020. za žene.

Iz Ministarstva finansija su napomenuli da se u Crnoj Gori ne može očekivati brza finansijska korist od reformi, ali da su one blagotvorne za dugoročni opstanak penzionog sistema.

NOVOFORMIRANA DIPLOMATSKA SLUŽBA EVROPSKE UNIJE NA METI BROJNIH KRITIKA

Kada želim da razgovaram sa EU, koga da pozovem?

Evropska unija je poslednjih nekoliko mjeseci obuzeta dužničkom krizom i odbranom eura, pa možda i ne čudi što je ustoličenje nove diplomatske službe Unije 1. decembra 2010, prošlo bez velike pompe.

Evropska služba za spoljne poslove, kako joj je puno ime, nastala je na osnovu Lisabonskog ugovora, a predvodi je Visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbijednost **Catherine Ashton**.

No, i prije nego što je počela sa radom, služba se našla na meti brojnih kritika i neće joj biti lako da kritičarima dokaže da nijesu bili u pravu.

U samom srcu evropskog kvarta u Briselu nalazi se Šumanov trg, nazvan po jednom od osnivača Evropske unije.

S jedne strane trga je sjedište Evropske komisije, lijevo od njega su kancelarije Evropskog savjeta, a desno je zgrada u koju se smjestila nova Evropska služba za spoljne poslove.

Čak i ta zgrada izaziva kontroverze – njeno iznajmljivanje košta

I prije nego što je počela sa radom, Evropska služba za spoljne poslove našla se na meti brojnih kritika. Čak i zgrada u kojoj se nalazi središte ove službe u Briselu izaziva kontroverze – njeno iznajmljivanje košta 10 miliona eura godišnje

10 miliona eura godišnje. Tu su onda troškovi službenih automobila, renoviranja kancelarija širom svijeta i njihovo opremanje.

Ipak, najveća zamjerka kritičara poput **Anne Rosbak**, poslanice

Evropskog parlamenta iz Danske, jeste da Evropska služba za spoljne poslove predstavlja pokušaj da se EU pretvori u superdržavu i važnog igrača na međunarodnoj sceni.

stanovnika. Idemo putem koji vodi ka ukidanju država–nacija. Pri tom će to da košta silne pare, ali koga briga, to su samo pare poreskih obveznika", kaže Rosbak.

Ima, međutim, onih koji evropsku diplomatsku službu posmatraju iz sasvim drugog ugla.

Malta, koja ima svega 400 000 stanovnika, nema ambasade ni širom Evrope, a kamoli širom svijeta.

Kristin Pace, savjetnica u malteškoj misiji pri EU, smatra da je evropska služba za spoljne poslove odlična ideja.

"Za manje države članice, poput Malte, koje imaju ograničen broj ambasada u svijetu, evropska diplomatska služba otvorice mogućnost za veći broj kontakata sa zemljama koje ne pripadaju EU. Uključivanje u taj proces omogućice članicama kakva je Malta da daju svoj doprinos oblikovanju spoljne politike Unije, što je za nas vrlo važno", smatra Kristin Pace.

Evropska diplomatska služba će, dakle, obezbijediti da se na svjetskoj pozornici čuje glas i Malte. Ali, za zemlje kakve su Njemačka, Francuska i Britanija, koje uz ekstenzivnu mrežu ambasada imaju i uticaj i moć, korist nije tako očigledna.

Dodatno, uz sve kritike na račun troškova i koristi koju će Evropa imati od svoje diplomatske službe, ima i onih koji nijesu zadovoljni radom njenog vrha.

Poslije zemljotresa na Haitiju, šef evropske službe spoljnih poslova Catherine Ashton nije požurila da doputuje u postrandalo područje i

pokaže prisustvo EU, iako je Unija jedan od najvećih donatora u takvim situacijama.

Takođe, Ashton se zamjera to što nije posebno poznata i što je propustila neke ključne skupove. Ali, bar se dobro slaže sa

Evropska služba za spoljne poslove je odlična ideja. Za manje države članice, poput Malte, koje imaju ograničen broj ambasada u svijetu, ona će otvoriti mogućnost za veći broj kontakata sa zemljama koje ne pripadaju EU, kaže Kristin Pace, savjetnica u malteškoj misiji pri EU

američkom državnom sekretarkom **Hilari Clinton** sa kojom razgovara o djeci i šopingu, što su zabilježili novinarski mikrofoni.

No, postoji jedan suštinski razlog za sve kritike upućene na račun evropske diplomatske službe. Ministarstva spoljnih poslova zemalja članica nastoje da odbrane svoju teritoriju i uticaj. To se dešava i u Berlinu, kaže **Alexander Graf Lansdorf**, poslanik evropskog parlamenta iz Njemačke.

"Upravo sam o tome razgovarao sa nekim bivšim kolegama. I ja sam

svojevremeno bio diplomat. Prisutna je određena doza nesigurnosti, niko ne zna kako da se postavi prema evropskoj diplomatskoj. Bojam se da će u prvo vrijeme tu biti i malo zavisti, nadam se da će kasnije stvari doći na svoje mesto. Ali, budimo iskreni, zavist među ministarstvima nije tipična samo za EU, prisutna je i unutar nacionalnih vlada", kaže on.

To nas dovodi do najstarijeg i najvažnijeg pitanja, koje dominira u odnosima Vašingtona i Brisela, otkako ga je **Henry Kissinger** postavio 70-ih godina prošlog veka.

"Kada želim da razgovaram sa Evropom, koga da pozovem?"

To pitanje sada je dobilo odgovor. U Vašingtonu čak postoji i predstavnik EU. Ime mu je **Žaval Delide**.

"Mi SAD pružamo mogućnost da kroz jedan sastanak, na jednom mjestu ostvare direktni kontakt sa svim predstavnicima EU. Ako žele to dodatno da pojednostave, mogu da se obrate meni. To se zove komplementarnost – ni jedna evropska ambasada za sada nije počela da umanjuje obim svojih

aktivnosti. Naprotiv, sve one ulaze u bilateralne odnose sa Vašingtonom, ali sada znaju da tu postoji i delegacija EU, koja može tome da doprine", objasnio je Delide.

Dakle, Vašington je do sada mogao da pozove 27 ljudi, sada ih ima 28.

Ali, evropska diplomatska služba tek je u povoju i njeni čelni ljudi svakako se nadaju da njihovi telefoni uskoro neće prestati da zvone.

Jonty Bloom, BBC Brisel

XVI generacija Škole demokratije diplomirala

Večanim uručenjem diploma 21. decembra 2010., u Podgorici, završila je sa radom XVI generacija škole demokratije, u organizaciji Centra za građansko obrazovanje (CGO), a uz podršku fondacije Friedrich Ebert (FES).

Polaznicima škole diplome su uručili prof. dr Radovan Radonjić voditelj škole, i Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a, koji su tom prilikom naglasili da se demokratija stalno uči, kao i da se samo demokratskim putem i izgradnjom demokratske političke kulture mogu savladati brojni izazovi u crnogorskom društву.

Tokom četiri mjeseca aktivnog učenja i rada, 33 polaznika/ca je

uspješno savladalo nastavni plan i program škole. Program je osmišljen da pruži širok spektar znanja u cilju razumijevanja ideje demokratije i načina na koji se ta ideja primjenjuje u različitim društvenim sferama, ali i da ohrabri polaznike na veći stepen društvenog aktivizma. To je realizovano kroz predavanja uglednih profesora i stručnjaka iz različitih akademskih i drugih organizacija iz Crne Gore i inostranstva.

Pored znanja i iskustva, polaznici su razvili i prijateljstva sa kolegama iz različitih društvenih sektora, što je dodatna vrijednost ovog programa.

Naredna generacija je planirana od februara 2011.

U budućnost sa čistom prošlošću

Nacionalne konsultacije sa mladima i organizacijama mlađih o Inicijativi za osnivanje Regionalne komisije za ustanovljenje i javno iznošenje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji (REKOM), održane su 15. decembra 2010. u Podgorici u organizaciji Centra za građansko obrazovanje (CGO), a u ime Koalicije za REKOM.

Studenti crnogorskih univerziteta, članovi podmladaka političkih partija, ali i predstavnici omladinskih organizacija dali su punu podršku Inicijativi za REKOM i istakli da treba stati uz svaki napor da se utvrde činjenice o žrtvama ratova koji su se dešavali na prostoru bivše Jugoslavije, kako bi mlađi ljudi u budućnost išli bez tereta iz prošlosti.

Konsultacije je uvodnim obraćanjem otvorila Mirela Rebronja, PR i koordinatorka konsultativnog procesa u Crnoj Gori. U nastavku su govorili Darko Ivanović, crnogorski reditelj i novinar koji se osvrnuo na značaj uključivanja mlađih u proces suočavanja sa

prošlošću i Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a i članica Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM. Ona je predstavila nacrt Statuta REKOM, ali i podvukla važnost ove inicijative, kao potreba naših društava da sagledaju ratna događanja devedesetih iz drugačije perspektive, oslanjajući se isključivo na istinu i činjenice.

U drugom dijelu konsultacija učesnici su imali priliku da kroz višečasovnu diskusiju iznesu svoje stavove, mišljenja i sugestije o Inicijativi uopšte i konkretno o nacrtu Statuta REKOM. Naročito je bilo riječi o ciljevima i zadacima buduće komisije.

Učesnici su pokazali visok stepen interesovanja za Inicijativu za REKOM, kao i spremnost da daju svoj puni doprinos ostvarenju ciljeva za koje se Koalicija zalaže, a zajednička poruka je bila da dijalog sa mlađima o Inicijativi za REKOM treba, ne samo nastaviti već i intenzivirati, jer će oni u budućnosti biti ključni akteri u ostvarenju postavljenih ciljeva.

NEVLADINE ORGANIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJU

Sjeverna alijansa za održivost (Northern Alliance for Sustainability – ANPED)

Sjeverna alijansa za održivost povezuje nevladine organizacije širom svijeta koje rade na osnaživanju civilnog društva u kreiranju i zaštiti održivih zajednica.

Fokus djelovanja organizacije je na održivoj potrošnji i proizvodnji, upotrebi roba i usluga koje odgovaraju na osnovne ljudske potrebe i uspostavljaju bolje kvalitete života, ali minimizirajući upotrebu prirodnih resursa, toksičnih materija i emisije otpada i zagadivača širom planete, a sve u službi kvalitetnijeg života budućih generacija.

U ANPED vjeruju da stalni ekonomski rast na planeti koja raspolaže ograničenim resursima, sa već prilično otrovanim i zagadenim ekosistemom, prijeti da uništi prirodu intenziviranjem trke za bogaćenjem i nemilosrdnom zloupotrebom prirodnih resursa. Sve veći jaz između bogatih i siromašnih, pohlepa za novcem, nehumana i bezobzirna konkurenca među multinacionalnim kompanijama osimajuće sredstva za zadovoljenje neophodnih potreba budućih generacija. Obrasci održive potrošnje i proizvodnje trebalo bi da budu u suštini koncepta razvoja savremenih društava.

Kroz organizovanje seminarâ usmjerjenih na razmjenu ideja, informacija i znanja ANPED nastoji da kod svojih članica izgradi kapacitete za učešće u procesima donošenja odluka na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou. Iako ima mrežu članica širom svijeta, većina se nalazi u istočnoj Evropi, Kavkazu i centralnoj Aziji.

Članstvo u ANPED-u je otvoreno za sve NVO-ime koje se bave održivim razvojem, a rad se odvija kroz nekoliko radnih grupa koje, svaka iz svog ugla, teže da izmijene obrasce neodržive proizvodnje i potrošnje. Bilo koja organizacija koja se bavi održivim razvojem i prepoznaje se u ciljevima i vrijednostima ANPED-a može postati njena članica tako što će kontaktirati sekretariat Alijanse, a za članstvo se može prijaviti i podnošenjem aplikacije preko sajta Alijanse. Kako sada stoji na zvaničnom sajtu Alijanse jedina NVO iz Crne Gore koja je njena članica je MOST. Inače, ANPED djeluje u svim zemljama bivše Jugoslavije.

Više o ANPED-u možete naći na sajtu: www.anped.org

Priredio: Petar ĐUKANOVIĆ

Završen drugi Ciklus predavanja o Žaku Lakanu

U Podgorici je 9. novembra, 2010. u organizaciji Instituta Alternativa (IA) predstavljena je Institut za otvoreno društvo, predstavništvo u Crnoj Gori (FOSI ROM).

Centar za građansko obrazovanje (CGO) je tokom jeseni 2010. organizovao drugi Ciklus predavanja o žaku Lakanu, u okviru svog obrazovnog programa "Savremene tendencije kritičke misli".

Od 13. oktobra do 29. decembra 2010., srijedom u 19:30h, u prostorijama CGO-a, okupljala se grupa zainteresovanih za psihanalitičku teoriju Žaka Lakanu kroz koju ih je vodio kreator ciklusa doc. dr **Filip Kovačević**, autor knjige o psihanalizi i kritičkoj teoriji "Liberating Oedipus?", kao i izdanja "Lakan u Podgorici", koje sadrži ključna mjesta trinaest

predavanja i diskusija koje je profesor Kovačević održao tokom prvog ciklusa, realizovanog od februara do juna 2010.

Ovaj više nego uspješan program je bio volonterski poduhvat u kojem je profesor Kovačević volontirao svoje znanje i stručnost, CGO svoje prostorije i organizacione kapacitete, a polaznici/ce svoju radozonalost i slobodno vrijeme, jer ono što smo prepoznali kao potrebu naše akademске sredine i društva u cjelini ne mora uvijek korespondirati sa donatorskim prioritetima.

U okviru narednog ciklusa, koji je planiran od februara 2011, profesor Kovačević će zainteresovanim polaznicima/cama predstaviti ideje i djela poznatog filozofa, sociologa i političkog teoretičara Frankfurtske škole misli, **Herbertha Markusea**.

Studentski aktivizam: potencijal ili opasnost?

Centar za građansko obrazovanje (CGO) i fondacija Friedrich Ebert (FES), u saradnji sa RTV Atlas su u okviru emisije Balkan ekspres 28. decembra, 2010. otvorili pitanje studentskog aktivizma i njegovog uticaja na izgradnju održivog demokratskog društva. U okviru emisije koja je nosila naziv "Studentski aktivizam: potencijal ili opasnost?", urednice **Duške Pejović**, govorili su dr **Mirjana Kuljak**, profesorka Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore i **Petar Golubović**,

predsjednik Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore.

U okviru istog programa realizovan je kratak dokumentarni film "Montenegro Beauty", autora **Danila Marunovića**, koji fenomenološki problematizuje ovu nedovoljno obradenu temu u crnogorskom kontekstu. Film je poslužio kao impuls debati u studiju, a u nastupajućem periodu crnogorska publiku će biti u mogućnosti da ga vidi i putem drugih medija, kao i kroz redovne obrazovne programe CGO-a.

Sistemski odgovor na diskriminaciju

Centar za građansko obrazovanje (CGO), je u saradnji sa fondacijom Friedrich Ebert, organizovao 14. decembra 2010., u sali CGO-a, panel diskusiju na temu "Na putu ka Evropskoj uniji: obrazovanje protiv diskriminacije LGBT populacije".

Cilj panela bio je približavanje evropskih i regionalnih standarda i praksi u obrazovanju protiv diskriminacije LGBT populacije u pravcu kreiranja preporuka za unaprijeđenje crnogorskog obrazovnog okvira u ovom dijelu. U tom kontekstu, predstavljena je studija **Aleksandra Saše Zeko-**

vića, istraživača kršenja ljudskih prava koji je analizirao zastupljenost LGBT fenomena u udžbenicima iz koji uče crnogorski srednjoškolci/ke. Pored njega, govorili su i **Marijana Laković**, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, **Radovan Popović**, rukovodilac Odjeljenja za utvrđivanje kvaliteta u okviru Sektora za nastavu Zavoda za školstvo Crne Gore, dr **Jovan Kojičić**, profesor na Lund univerzitetu, koji se iz Kanade uključio putem video linka a panel je moderirala **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a.

Odgovornost za finansiranje iz javnih fondova

Centar za građansko obrazovanje (CGO), je u saradnji sa fondacijom Friedrich Ebert, je organizovao 13. decembra 2010., u sali CGO-a, panel diskusiju na temu "Javni fondovi i održivost civilnog sektora".

Na panelu koji je moderirala **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a, govorili su **Dragan Drobniak**, predsjednik Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, **Branislav Ivanović**, sekretar Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, **Snežana Kaluđerović**, pravna savjetnica CGO-a i **Goran Đurović**, predsjednik Upravnog odbora Koalicije "Saradjnjom do cilja".

Cilj panela bio je otvaranje diskusije o načinima raspodjele i upotrebe javnih fondova koji su opredijeljeni za finansiranje aktivnosti NVO sektora, sa posebnim akcentom na fond kojim raspolaže Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, kao i kreiranje preporuka koje mogu doprinijeti djelotvornijem i odgovornijem načinu korišćenja ovih sredstava.

U vrlo dinamičnoj diskusiji, panelisti i predstavnici NVO sektora koji su učestvovali na panelu su govorili o izvorima i namjeni javnih fondova, odgovornosti za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama od dijela prihoda igara na sreću, najčešćim problemima u tom procesu, učincima dosadašnjih raspodjela, obavezama korisnika sredstava i njihovom (ne)poštovanju, odnosu ovih sredstava i održivosti civilnog sektora, kao i evropskim praksama u ovoj oblasti.

Što je (anti)diskriminacija? Koliko je ona i prema kome u Crnoj Gori prisutna? Kako se izgrađuje kultura tolerancije? Koja je uloga obrazovnog sistema i institucija? Koliko su crnogorski udžbenici senzibilisani za LGBT fenomen? što (ne)uče crnogorski srednjoškolci u formalnom obrazovnom sistemu o LGBT fenomenu? Kakva su evropska i međunarodna iskustva? što treba da mijenjamo kako bi LGBT populacija odrastala i živjela u društvu jednakih šansi? Ova i druga pitanja su bila u fokusu izlaganja panelista i učesnika prateće diskusije.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

THE DEPARTMENT OF PUBLIC POLICY OF THE CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY (CEU)

offers a one-year MA in Public Policy with an optional specialization in the field of media, information and communications policy. The stream provides students with a unique opportunity to specialize in a contemporary and dynamic field of public policy that equally exposes them to the widest possible range of key policy problems. Information is the currency of the 21st century (politically, commercially and as it relates to civil society) in as much as media and communications takes a wider societal dimension contributing to overall economic, political and social development. The specialisation offers sector-specific and inter-disciplinary public policy teaching and training relevant to individuals, the society at large and development.

Website of the Media, Information and Communications Policy Stream <https://publicpolicy.ceu.hu/studies/media-information-and-communications-policy-stream>

Deadline January 24, 2011 for applicants wishing to take any CEU-administered admissions examinations on March 12, 2011 and/or requesting exemption from the English language proficiency requirement: (<http://www.ceu.hu/admissions/requirements#language>).

The majority of CEU students receive internal or external financial aid. For more information on financial aid: <http://publicpolicy.ceu.hu/financial-aid>

EIFFEL EXCELLENCE SCHOLARSHIPS, FRANCE

The French Ministry of Foreign and European Affairs launched the Eiffel excellence scholarship programme in January 1999 to support French centres of higher education in their international outreach initiatives, in a context of mounting compe-

tition among developed countries, to attract elite overseas students on master's, engineering and PhD courses.

Master's degree is designed mostly for students in the field of Engineering, and students must be below 30 years old.

PhD degree for students in the field of Engineering and exact sciences: mathematics, physics, bio- and nanotechnologies, environmental studies, ICT, business administration and economy, law and political sciences). Students must be below 35 years old.

Enrolment fees at state-run higher education centres are waived for students on French government scholarship programmes such as this.

Master's courses: Eiffel scholarship-holders on Master's courses receive an allowance of €1,181. In addition, the programme meets various expenses including return trip, health insurance and cultural activities. Scholarship-holders might also be eligible for additional accommodation allowance.

PhD courses: Eiffel scholarship-holders on PhD courses receive an allowance of €1,400. In addition, the programme meets various expenses including return travel (single return trip for law and political science students on multiple stays), health insurance and cultural activities. Scholarship-holders might also be eligible for additional accommodation allowance.

Deadline for reception of applications is 7 January 2011.

More details on:

<http://www.egide.asso.fr/jahia/Jahia/lan/g/en/accueil/appels/eiffel>

MUSIC SCHOLARSHIPS AT THE UNIVERSITY OF KENT

Music Scholarships at the University of Kent, UK are awarded to around 35 students each year within two categories:

1. **University Music Scholarship** – worth up to 5,000 GBP per year. Open to all new undergraduate or postgraduate registrants.

2. **University Music Lesson Scholarship** –

worth up to 500 GBP of free vocal or instrumental tuition per year. The University awards a number of Music Lesson Scholarships to enable students to continue with their instrumental and vocal studies whilst at Kent. Lessons are arranged with experienced teachers throughout the South East. Open to all undergraduate or postgraduate registrants.

Application Procedure: First, you have to be accepted to the University of Kent. New students should apply once you have received an offer from the University of Kent. The application form is available at the university site and should be sent to the Director of Music: s.j.wanless@kent.ac.uk There is no deadline prior to the start of the academic year, but early application for both scholarships is advisable. Applications will only be considered up to midday on Tuesday of Week 1, except in exceptional circumstances. It is vital that students who have submitted an application arrange an interview with the Director of Music as soon as they arrive at the University – these will be held in a number of Office Hours which will be published on-line prior to the start of term.

More information on:
<http://www.kent.ac.uk/music/scholarships.html>

EIC Bilten – Evropski puls je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert.

Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC Bilten – Evropski puls je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578.

**Urednik: Vladan Žugić; Uredivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,
mr Vladimir Pavićević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić, Petar Đukanović**

**Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Prevod: mr Vera Šćepanović; Lektura i korektura: CGO
Njegoševa 36/I; Tel/fax: 020/665-112, 665-327; E-mail: ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org**

EIC Bilten – Evropski puls možete preuzeti na www.cgo-cce.org